

COI Focus

COLOMBIA Veiligheidssituatie

27 september 2022

Cedoca

Oorspronkelijke taal: Nederlands

DISCLAIMER:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van het verzoek om internationale bescherming. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen. De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemd worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual applications for international protection. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the application for international protection. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008) and is written in accordance with the statutory legal provisions.

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Lijst van afkortingen	3
Inleiding.....	6
1. Achtergrond	7
1.1. Korte geschiedenis.....	7
1.2. De verkiezing van Gustavo Petro	9
2. Huidige toestand van het conflict	10
2.1. Uitvoering van het vredesakkoord.....	10
2.2. Analyse van de huidige veiligheidssituatie.....	12
2.2.1. Analyse volgens het Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED).....	12
2.3.2. Analyse volgens het ICRC	13
2.3.3. Analyse volgens experts	13
3. Strijdende partijen	17
3.1. Rebellen-groeperingen.....	17
3.1.1. Dissidenten van de gedemobiliseerde FARC-EP.....	18
3.1.2. Ejército de Liberación Nacional (ELN)	20
3.1.3. Comandos de la Frontera.....	22
3.2. Opvolgers van de paramilitaire groeperingen.....	23
3.2.1. De Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC)/Clan del Golfo/Los Urabeños	23
3.2.2. Overige neoparamilitaire groeperingen.....	25
4. Typologie en doelwitten van het geweld	25
4.1. Moorden (<i>homicidios</i>).....	25
4.2. Moorden op Sociale leiders en mensenrechtenverdedigers	26
4.3. Moorden op ex-FARC-strijders	28
4.4. Bloedbaden.....	29
4.5. Verdwijningen	30
4.6. Rekrutering van minderjarigen	30
5. Impact op de bevolking	32
5.1. Sociale controle en stigmatisatie.....	32
5.2. Ontheemding en <i>confinement</i>	33
5.3. Antipersoonsmijnen	36
6. Geografische verdeling	36
6.1. De conflict gerelateerde gebieden	36
6.2. Situatie grote steden.....	38
7. Vluchtelingen uit Venezuela	41
Samenvatting	42
Bijlagen	44
Bijlage 1: Kaart van Colombia	44
Bijlage 2: Impact van het geweld Index OHCHR	45
Bibliografie.....	50

Lijst van afkortingen

ACAPS	Assessment Capacities Project
ACLED	Armed Conflict Location & Event Data Project
AGC	Autodefensas Gaitanistas de Colombia
AI	Amnesty International
APM	Antipersonnel mine
AUC	Autodefensas Unidas de Colombia
BACRIM	Bandas criminales
CBF	Comandos Bolivarianos de Frontera
CCJ	Comisión Colombiana de Juristas
CCO	Comando Coordinador de Occidente
CERAC	Centro de Recursos para el Análisis del Conflicto
CINEP	Centro de Investigación y Educación Popular
CIPRAT	Comisión Intersectorial para la Respuesta Rápida a las Alertas Tempranas
CITREP	Cirunscripciones Transitorias Especiales de Paz
CNMH	Centro Nacional de Memoria Histórica
COALICO	Coalición contra la Vinculación de Niñas, Niños y Jóvenes al Conflicto Armado
COCE	Comité Central del ELN
CODHES	Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento
OCCO	Colombian Organized Crime Observatory
CRIC	Comité Regional Indígena de Colombia
ELN	Ejército de Liberación Nacional
EPL	Ejército Popular de Liberación
EPL	Ejército Popular de Liberación
ETCR	Espacios Territoriales de Capacitación y Reincorporación
ETCR	Espacio Territorial de Capacitación y Reincorporación
FAO	Food and Agriculture Organization
FARC	Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común
FARC-EP	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia - Ejército del Pueblo
FIDH	International Federation for Human Rights
FIP	Fundación Ideas para la Paz
GAD:	Grupos Armados Delincuenciales
GAO	Grupos armados Organizados

GAOML	Grupo Armado Organizado al Margen de la Ley
GAOR	Grupo Armado Organizado Residual
GAOr	Grupos Armados Organizados Residuales
GDCO	Grupo de Delincuencia Común Organizada
GDO	Grupos Delincuenciales Organizados
HRW	Human Rights Watch
ICG	International Crisis Group
ICRC	International Committee of the Red Cross
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
IDP	Internally displaced person
IISS	International Institute for Strategic Studies
INDEPAZ	Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz
IRB	Immigration and Refugee Board of Canada
JEP	Jurisdicción Especial para la Paz
MAP	<i>mina antipersonal</i>
MAPP / OAS	Mission to Support the Peace Process in Colombia of the Organization of American States
MOE	Misión de Observación Electoral
NIAG	New Illegal Armed Groups
NPU	National Protection Unit
NYT	New York Times
OAG	Organized Armed Groups
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
ONU	Organización de Naciones Unidas
PARES	Fundación Paz y Reconciliación
PDAG	Post-Demobilisation Armed Groups
PDET:	Plan de Desarrollo Territorial
PNIS	Programa Nacional Integral de Sustitución de Cultivos Ilícitos
PNIS:	Programa Nacional Integral de Sustitución de Cultivos
R4V	Response For Venezuelans
SAT:	Sistemas de Alertas Tempranas
TPS	Temporary Protection Status
UARIV	Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNIPEP	Unidad Policial para la Edificación de la Paz

UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
UNP	Unidad Nacional de Protección
UNSC	United Nations Security Council
USIP	United States Institute of Peace
VN	Verenigde Naties
WFP	World Food Programme
WOLA	Washington Office on Latin America

Inleiding

Dit onderzoek maakt een stand van zaken op van de veiligheidssituatie in Colombia. Het richt zich in het bijzonder op de periode van augustus 2021 tot en met augustus 2022. Dit document is een update van de gelijknamige COI Focus van augustus 2021. Het onderzoek werd afgesloten op 22 september 2022.

De analyse bestaat uit zeven delen en begint met een beknopte geschiedenis van het conflict en een korte duiding van de recente verkiezingen van maart en mei 2022 waarbij de linkse Gustavo Petro als nieuwe president verkozen raakte. Nadien volgt in een volgend hoofdstuk een beschrijving van de belangrijkste evoluties en recente tendensen met betrekking tot de veiligheidssituatie en de implementatie van het vredesakkoord. Het derde hoofdstuk stelt de hoofdrolspelers in het gewapend conflict voor. Cedoca maakt hier een onderscheid tussen de rebellengroeperingen en de opvolgers van de voormalige paramilitaire groeperingen. Ook ligt Cedoca hier de gebruikte terminologie en kwalificaties toe die de Colombiaanse autoriteiten zelf hanteren om deze groeperingen te omschrijven. Ook de actuele ontwikkelingen binnen elk van de gewapende groeperingen worden hier toegelicht.

Het vierde hoofdstuk licht de verschillende vormen van geweld toe die de gewapende groeperingen toepassen en wie hierbij hun doelwitten zijn. Zo wordt hier aandacht besteed aan de evoluties van het aantal moorden algemeen, moorden op sociale leiders en ex-FARC-strijders alsook het aantal bloedbaden, verdwijningen en rekruteringen van minderjarigen. Een daaropvolgend hoofdstuk kijkt vervolgens naar hoe de aanwezigheid van deze gewapende groeperingen ook een impact heeft op de lokale bewoners in de vorm van sociale controle en de toepassing van *confinement* (opsluiting). Ook de tendensen inzake interne ontheemding komen hier aan bod.

De diverse geraadpleegde bronnen tonen dat het geweld en het conflict zich concentreren op het platteland en in een aantal geografische gebieden. Deze geografische verdeling van het geweld wordt in een zesde hoofdstuk verder toegelicht. Ook de situatie in de belangrijkste grote steden komt hier kort aan bod. Het zevende hoofdstuk handelt tot slot over de evolutie en gevolgen van de aanhoudende instroom van vluchtelingen uit Venezuela.

Cedoca raadpleegde publicaties van analysecentra en gespecialiseerde organisaties zoals onder meer de Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento (CODHES), de Fundación Paz y Reconciliación (PARES), de Fundación Ideas para la Paz (FIP), InSight Crime, het Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), het Centro de Recursos para el Análisis del Conflicto (CERAC), Somos Defensores, El Observatorio Colombiano de Crimen Organizado (OCCO), de International Crisis Group (ICG) en het Washington Office on Latin America (WOLA). Internationale organisaties zoals Human Rights Watch (HRW) en het International Committee of the Red Cross (ICRC) vervolledigen de bronnen. Het onderzoek werd verder gevoed door verschillende organisaties van de Verenigde Naties (VN), zoals het United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA) en de United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). Aanvullende opzoeken deed Cedoca op het internet via de zoekmotor Google, in de databanken van Refworld, Ecoinet en Factiva, en op de websites van lokale en internationale mediakanalen zoals El Espectador, El Tiempo maar ook British Broadcasting Corporation (BBC) en The New York Times (NYT).

Cedoca volgt de veiligheidsomstandigheden in Colombia voortdurend op. Als er zich fundamentele wijzigingen of ontwikkelingen voordoen die de situatie ter plaatse aanzienlijk veranderen, dan zal Cedoca deze COI Focus zo snel mogelijk bijwerken.

1. Achtergrond

1.1. Korte geschiedenis

In Colombia, een land met meer dan 49 miljoen inwoners¹, vond de afgelopen vijf decennia een gewapend conflict plaats tussen de Colombiaanse autoriteiten en verschillende rebellengroeperingen, met als belangrijkste de Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia - Ejército del Pueblo (FARC-EP) en het Ejército de Liberación Nacional (ELN). Het conflict resulteerde in meer dan 450.000 doden, 121.700 gedwongen verdwijningen, 50.000 ontvoeringen, een naar schatting 8 miljoen ontheemden en 16.200 gedwongen rekruteringen van minderjarigen.²

De FARC-EP en het ELN zijn opgericht in de jaren zestig na een decennium van politiek geweld dat bekend staat als *la Violencia* (1948–1958). De FARC-EP bestond uit militante communisten en verdedigingsgroepen van boeren, terwijl de gelederen van het ELN werden gedomineerd door studenten, katholieke radicalen en linkse intellectuelen geïnspireerd door de communistische revolutie van Fidel Castro in Cuba. Vanaf de jaren tachtig namen ook rechtse paramilitaire groeperingen deel aan het conflict. Deze ontstonden toen landeigenaren zich organiseerden om zichzelf te beschermen tegen de guerrillagroeperingen. Ze hadden eveneens banden met het Colombiaanse leger. De grootste paramilitaire groep, de Autodefensas Unidas de Colombia (AUC), ontstond eind jaren negentig uit een fusie tussen verschillende van deze rechtse groeperingen. De AUC werd formeel ontbonden in 2006, maar verschillende neoparamilitaire groeperingen, waarvan de Clan del Golfo de belangrijkste is, hebben tot vandaag een grote invloed.³

Bij de presidentsverkiezingen van 2002 werd Álvaro Uribe, die beloofde een harde lijn aan te nemen tegen de guerrillastrijders, verkozen als staatshoofd.⁴ In 2010 won Juan Manuel Santos, die onder Uribe minister van Defensie was, de presidentsverkiezingen. Zijn regering begon in 2012 formele vredesbesprekingen met de FARC-EP. De twee partijen bereikten medio 2016 een staakt-het-vuren. Santos en FARC-EP-leider Rodrigo Londoño (ook bekend als Timoshenko) ondertekenden in september 2016 een vredesverdrag in de Caraïbische stad Cartagena. Een week later verwierpen de Colombianen nipt het akkoord in een referendum. De stemming leek het publieke onbehagen te weerspiegelen dat de rebellen na tientallen jaren van ernstig misbruik te mild werden behandeld. De campagne van het neen-kamp werd geleid door voormalig president Uribe. In december 2016 keurde het Colombiaanse Congres een herziene versie van het vredesakkoord goed.⁵ Naast afspraken over de politieke vertegenwoordiging in het parlement bevatte het akkoord ook enkele belangrijke bepalingen rond landhervormingen die een oplossing moesten bieden voor de cyclus van geweld en armoede op het platteland.⁶ Het akkoord voorzag eveneens in de oprichting van verschillende instellingen, zoals de Speciale Jurisdictie voor de Vrede (Jurisdicción Especial para la Paz, JEP) en een Waarheidscommissie. Verschillende leden van de FARC-EP ondertekenden het vredesakkoord echter niet en zij gingen verder in verschillende gewapende groeperingen, die gekend zijn als de dissidente FARC-groeperingen.⁷

Hoofdstuk drie van het vredesakkoord bevatte een plan voor de ontwapening, demobilisatie en uiteindelijke re-integratie van de ex-strijders van de FARC-EP. Het stelde een staakt-het-vuren en een gedetailleerd tijdschema voor de demobilisatie vast, met toezicht door een missie van de VN. Vervolgens legde het procedures, voordelen en verantwoordelijkheden vast voor de terugkeer van ex-

¹ CIA, 04/08/2020, [url](#)

² Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

³ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

⁴ CFR, 11/01/2017, [url](#)

⁵ CFR, 11/01/2017, [url](#)

⁶ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

⁷ AS/COA, 03/08/2018, [url](#)

strijders in de Colombiaanse samenleving. In de maanden na de ratificatie van het akkoord reisden de leden van de FARC-EP naar de zogenaamde transitiezones en begon een proces van zes maanden voor demobilisatie en ontwapening. Elke site werd bewaakt door een speciale politie-eenheid van 1.200 personen (Unidad Policial para la Edificación de la Paz, UNIPEP) en door militairen die een speciale veiligheidszone rond de site in stand hielden. Tijdens de demobilisatiefase vonden er binnen de perimeter van de transitiezones geen ernstige incidenten plaats.⁸ Op 15 augustus 2017 was het demobilisatieproces voltooid.⁹ In januari 2020 waren in totaal 13.185 voormalige FARC-leden officieel gedemobiliseerd. Allen kwamen in aanmerking voor een maandelijks bedrag van 90 % van het minimumloon gedurende twee jaar, samen met een pakket onderwijs, training en toegang tot de gezondheidszorg. Na 15 augustus 2017 hield de FARC-EP officieel op te bestaan en mochten hun leden de transitiezones vrij verlaten. De naam van de zones werd sindsdien veranderd in Territorial Training and Reincorporation Spaces (Espacios Territoriales de Capacitación y Reincorporación, ETCR's).¹⁰

Begin september 2017 hield de FARC-partij haar eerste partijcongres in Bogotá waar ze haar naam veranderde in Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común (FARC). De FARC had het moeilijk kiezers aan te trekken en behaalde tijdens de lokale verkiezingen van oktober 2019, met 119.000 stemmen, slechts een mager resultaat. Twaalf van hun kandidaten raakten uiteindelijk verkozen, waarvan drie als burgemeester.¹¹ In januari 2021 wijzigde de partij FARC haar naam in Comunes.¹²

In juni 2018 werd Iván Duque, criticus van het vredesakkoord, tot president verkozen na een campagne waarin hij beloofde strenger op te treden tegen voormalige FARC-strijders.¹³ Na afloop van zijn presidentstermijn (08/2018-08/2022) zijn verschillende experts kritisch over zijn bijdrage aan de implementatie van het vredesakkoord.¹⁴ Eenmaal in functie belemmerde de nieuwe president enkele belangrijke uitvoeringen van het vredesakkoord, zoals de plattelandshervorming en de vervanging van de cocaproductie, aldus een analyse van het consultancy bedrijf Colombia Risk Analysis, dat zich specialiseert in analyse van de politieke situatie in Colombia.¹⁵ Daarnaast slaagde president Duque er niet in om de aanwezigheid van de staat uit te breiden in de door conflict getroffen gebieden. Dit zorgde ervoor dat tijdens zijn presidentstermijn de verschillende dissidente groeperingen van de FARC-EP, het ELN, andere illegale gewapende groeperingen en criminele organisaties erin slaagden zich te hergroeperen, sterker te worden en bijkomend territorium konden veroveren waar ze hun controle over de gemeenschappen en de illegale economieën verder konden uitbreiden.¹⁶ De regering Duque was vooral een sterke criticaster van het programma voor de vervanging van illegale gewassen (Programa Nacional Integral de Sustitución de Cultivos Ilícitos, PNIS). Door de gedwongen uitroeiing van de cocaplantages te vergroten zonder bijkomende economische alternatieven op lange termijn te bieden, verergerde de regering van Duque, volgens analyse van Colombia Risk Analysis, de spanningen tussen het platteland en de staat, waardoor meer boeren op het platteland in de armen werden geduwd van de gewapende groeperingen. Dit resulteerde in 2021 in een stijging van 10 % van de nationale cocaproductie.¹⁷

De coronacrisis sloeg hard toe in Colombia en het land kende de grootste recessie van de afgelopen vijftig jaar.¹⁸ In 2020 kromp de economie met bijna 7 %, wat gevolgen had voor het levensonderhoud van miljoenen mensen. Armoede steeg van 35,7 % in 2019 tot 42,5 % in 2020, wat de vooruitgang

⁸ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

⁹ UN Mission in Colombia, 22/09/2017, [url](#)

¹⁰ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

¹¹ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

¹² Reuters, 24/01/2021, [url](#)

¹³ ICG, 12/07/2018, [url](#)

¹⁴ WOLA (Isacson A.), 23/11/2021, [url](#)

¹⁵ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

¹⁶ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#); WOLA (Isacson A.), 23/11/2021, [url](#)

¹⁷ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

¹⁸ World Bank, 24/03/2021, [url](#)

van het land in de strijd tegen armoede met bijna tien jaar terugdraaide. Om aan deze situatie tegemoet te komen, nam de Colombiaanse regering een reeks noodmaatregelen in 2020. Het verhoogde de overheidsuitgaven om het gezondheidszorgsysteem te versterken, kwetsbare bevolkingsgroepen te helpen en bedrijven bij te staan het hoofd boven water te houden. President Iván Duque stelde een belastinghervorming voor om de fiscale situatie van het land te verbeteren, maar de meeste Colombianen (meer dan 80 %) waren tegen het wetsvoorstel wat resulteerde in wekenlange protesten die van start gingen eind april 2021.¹⁹ Hoewel veel van deze protesten het economisch beleid van de regering aanklaagden, reikten hun eisen veel verder. De deelnemers waren een mix van studenten, arbeiders en leden van de inheemse gemeenschap.²⁰

1.2. De verkiezing van Gustavo Petro

Op 13 maart 2022 verkozen de Colombianen een nieuw Congres (parlement) voor de periode 2022-2026. De stemopkomst bedroeg 46 %, net zoals in 2018. De verkiezingen hadden het hoogste aantal vrouwelijke kandidaten uit de Colombiaanse geschiedenis, namelijk bijna 40 %. Op dezelfde dag konden de stemgerechtigden ook hun stem uitbrengen voor de voorronde van de presidentsverkiezingen. Daarnaast was het de eerste keer dat Colombianen uit de door conflict getroffen delen van het platteland, vertegenwoordigers konden kiezen voor zestien speciale kiesdistricten voor de vrede.²¹ Tijdens de verkiezingen van 13 maart 2022 waren immers voor de eerste maal sinds de ondertekening van het vredesakkoord, zestien extra kieszetels te verdelen in het Congres, waarmee het totaal van zetels in op 187 komt. Met deze extra zetels, de zogenaamde *Curules de Paz* (Zetels van Vrede), wordt voldaan aan het punt in het vredesakkoord om de politieke participatie van de slachtoffers van het gewapende conflict in het Congres uit te breiden. De vredeszetels vertegenwoordigen zestien speciale tijdelijke vredesdistricten (Circunscripciones Transitorias Especiales de Paz, CITREP), strategisch gelegen in 167 gemeenten waar de institutionele aanwezigheid van de staat traditioneel zwak is. De kandidaten moeten slachtoffers zijn van het gewapend conflict.²²

De veiligheidssituatie in deze CITREP-gebieden verslechterde echter opnieuw de afgelopen jaren, waardoor de Colombiaanse verkiezingswaarnemingsmissie (Misión de Observación Electoral, MOE) een waarschuwing uitbracht dat 58 % van deze gemeenten naar aanloop van de Congres-verkiezingen een groot risico liepen op geweld en verkiezingsfraude. De verkiezingscampagne voor de vredeszetels leidde onder andere tot de ontvoering van een kandidaat in het departement Arauca, intimidatie van een kandidaat in het departement Norte de Santander, minstens 347 geregistreerde klachten over gewapende bedreigingen en intimidatie tegen kandidaten, en zelfs acht kandidaten die zich terugtrokken vanwege een gebrek aan garanties voor hun veiligheid.²³ Ondanks enkele veiligheidsincidenten, waaronder de moord op twee soldaten in de departementen Meta en Caquetá, verliepen de verkiezingen zelf zonder noemenswaardige problemen. Slechts drie van de meer dan 112.000 geïnstalleerde stembureaus moesten worden verplaatst vanwege veiligheidsproblemen.²⁴

De eerste en tweede ronde van de presidentsverkiezingen werden gehouden op respectievelijk 29 mei en 19 juni 2022. De presidentsverkiezingen verliepen in overwegend vreedzame omstandigheden. Gustavo Petro (Pacto Histórico) won de tweede ronde met 50,4 % van de stemmen. Francia Márquez

¹⁹ Atlantic Council (Marczak J., Hernandez C.), 06/2021, [url](#)

²⁰ BBC, 11/05/2021, [url](#)

²¹ UNSC, 28/03/2022, [url](#)

²² WOLA (Bocanumenth M.), 11/03/2022, [url](#)

²³ WOLA (Bocanumenth M.), 11/03/2022, [url](#)

²⁴ UNSC, 28/03/2022, [url](#)

werd verkozen tot de eerste Afro-Colombiaanse vicepresident in de Colombiaanse geschiedenis. Rodolfo Hernández (Liga de Gobernantes Anticorrupción) werd tweede met 47,3 % van de stemmen.²⁵

Gustavo Petro was tijdens zijn jonge jaren zelf lid van de rebellengroepering M-19, welke demobiliseerde in 1990 en zich succesvol transformeerde tot een politieke partij. De verkiezingen van de linkse voormalige guerrillastrijder Gustavo Petro tot president, vertegenwoordigt een significantie verandering voor het land, dat al tientallen jaren wordt geregeerd door gematigde en conservatieve politici.²⁶

Ondanks dat de presidentsverkiezingen zelf relatief vreedzaam verliepen, nam het geweld wel toe in de aanloop naar de presidentsverkiezingen van juni 2022. De MOE kwalificeerde de verkiezingsperiode van 2022 als een van de meest gewelddadige in het afgelopen decennium, met een sterke stijging van het geweld ten aanzien van politieke, sociale en gemeenschapsleiders. De MOE merkt op dat het geweld sterk steeg in vergelijking met de maanden voorafgaand aan de verkiezingen van 2018.²⁷

Petro maakte zich tijdens zijn kiescampagne sterk vredesgesprekken te willen opstarten met de verschillende gewapende groeperingen. Vlak na zijn aantreden in augustus 2022 nam hij ook reeds een aantal initiatieven hiertoe. Zo startte hij onmiddellijk met het opnieuw aanknopen van diplomatieke relaties met buurland Venezuela nadat deze eerder onder president Duque waren afgebroken. Na een ontmoeting van de ministers van Buitenlandse Zaken in de Venezolaanse staat Táchira, kwamen Petro en de Venezolaanse president Maduro al tot een eerste toenadering met de benoeming van hun respectievelijke ambassadeurs.²⁸

Begin september 2022 werden zeven politieagenten gedood bij een explosie in een landelijk gebied van het departement Huila. De aanslag werd niet opgeëist maar wordt wel begrepen als een duidelijk signaal tegen mogelijke nieuwe vredesgesprekken. Enkele dagen eerder had de minister van Binnenlandse Zaken, Alfonso Prada, immers de uitbreiding van de wet op de openbare orde voorgesteld waardoor de regering kan onderhandelen met de gewapende rebellen. Het nieuwe wetsvoorstel wil de criteria aanpassen zodat ook onderhandeld kan worden met andere gewapende actoren, zoals de Clan del Golfo.²⁹ Het ELN liet onmiddellijk weten dat het niet achter het voorstel staat en niet wil worden gelijkgesteld met andere gewapende groeperingen zoals de Clan del Golfo.³⁰

2. Huidige toestand van het conflict

2.1. Uitvoering van het vredesakkoord

Het Kroc Institute for International Peace Studies is via een mandaat van de Colombiaanse regering verantwoordelijk voor het toezicht op de uitvoering van het vredesakkoord. Begin juni 2022 brengt het instituut haar zesde rapport uit over de implementatie van het vredesakkoord. Het instituut analyseert de periode tussen december 2020 en november 2021 en maakt zowel een kwantitatieve als kwalitatieve analyse van de implementatie van alle 578 bepalingen uit het vredesakkoord. Het identificeert ook de belangrijkste vorderingen en uitdagingen waarmee het vredesproces wordt geconfronteerd nu het zijn zesde jaar ingaat.³¹

²⁵ UNSC, 27/06/2022, [url](#)

²⁶ NYT (Turkewitz J.), 19/06/2022, [url](#)

²⁷ MOE, 06/2022, [url](#)

²⁸ CNN, 29/08/2022, [url](#)

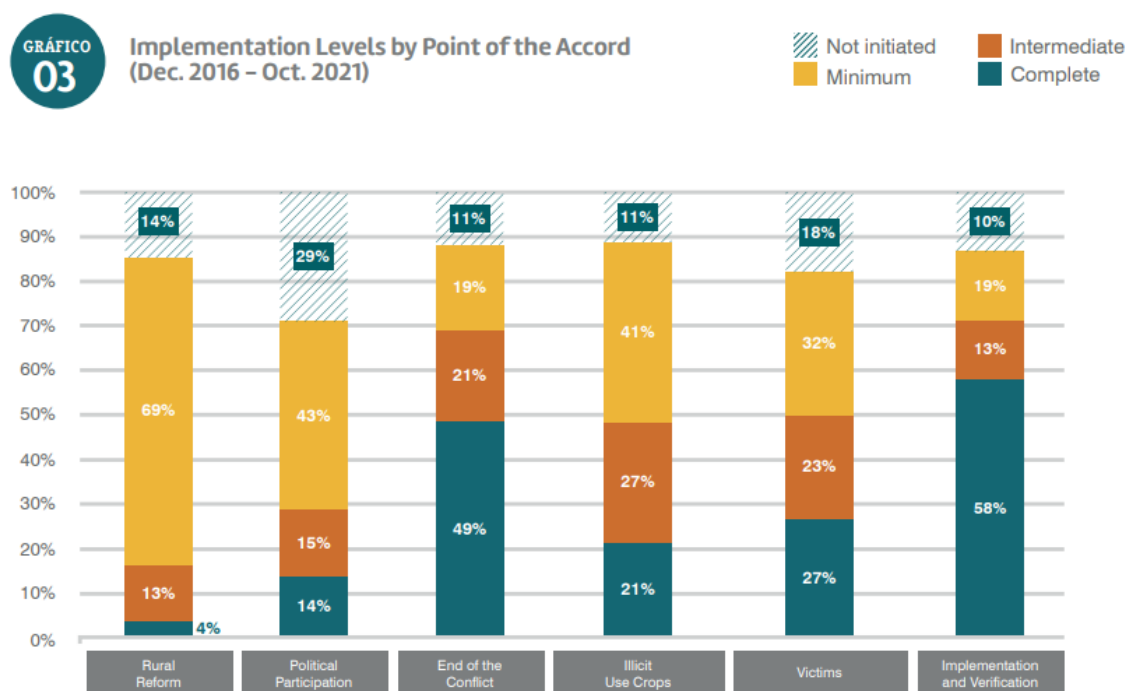
²⁹ El Espectador, 05/09/2022, [url](#)

³⁰ El Espectador, 05/09/2022, [url](#)

³¹ Kroc Institute for International Peace Studies, 02/06/2022, [url](#)

Vijf jaar na de ondertekening van het vredesakkoord blijkt uit het rapport dat 30 % van de voorzieningen zijn voltooid, 19 % zich in een tussentijdse status bevindt, 37 % een minimale implementatiestatus heeft en 15 % nog niet is opgestart. Het rapport benadrukt de noodzaak om het implementatietempo op te voeren om alle toezeggingen van de definitieve overeenkomst tegen 2031, 15 jaar na de ondertekening van het akkoord, na te komen.³²

Het rapport benadrukt de vooruitgang binnen elk van de zes punten van het akkoord, evenals op vlak van de gender- en etnische benaderingen. Enkele belangrijke vorderingen tijdens deze onderzoeksperiode zijn de goedkeuring van de zestien vredeszetels in het Congres (parlement), voorbehouden aan slachtoffers van het gewapend conflict. Enkele van de meest kritieke punten zijn de trage implementatie van de plattelands hervorming (punt 1) met 4 % volledige naleving en deelname aan de politiek (punt 2) met 14 % volledige naleving.³³

Implementatie van het vredesakkoord (bron: KROC)³⁴

Het is volgens een analyse van Colombia Risk Analysis geen verrassing dat de plattelands hervorming het minst geïmplementeerde hoofdstuk is van het vredesakkoord aangezien het ook het duurste in uitvoering is. In dit hoofdstuk engageerde de Colombiaanse regering zich om de aanwezigheid van de staat uit te breiden in de afgelegen en verwaarloosde plattelandsdorpen en deze eveneens te voorzien van de nodige infrastructuur.³⁵ Een van de maatregelen hieronder was de creatie van het overheidsprogramma Planes de Desarrollo con Enfoque Territorial (PDET). Dit programma is gericht op de stabilisering van de gebieden die het zwaarst getroffen werden door geweld, armoede, illegale economieën en institutionele zwakheden. In totaal werden 170 gemeenten³⁶ als PDET's aangeduid, met in totaal ongeveer zeven miljoen inwoners. Een van de verwezenlijkingen was onder andere de aansluiting op stromend water. Maar volgens verschillende bronnen aangehaald in het Nederlandse

³² Kroc Institute for International Peace Studies, 02/06/2022, [url](#)

³³ Kroc Institute for International Peace, 03/12/2021, [url](#)

³⁴ Kroc Institute for International Peace, 03/12/2021, [url](#)

³⁵ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

³⁶ Een overzicht van de gemeenten kan worden geraadpleegd via de website van Fiduprevisoria, s.d., [url](#)

ambtsbericht over Colombia werden de meeste initiatieven die onder dit programma vallen nog niet gerealiseerd.³⁷ Volgens Colombia Risk Analysis zal men tegen het huidige implementatietempo nog 40 jaar nodig hebben om het PDET programma te voltooien.³⁸

Ook het programma ter vervanging van de illegale cocagewassen, Programa Nacional Integral de Sustitución de Cultivos de Uso Ilítico (PNIS), is een van de minst succesvolle programma uit het vredesakkoord. Hoewel er initieel veel boeren zich opgaven om deel te nemen aan het programma, waarbij ze zich engageerden om de cocateelt op te geven in ruil voor een financiële compensatie en technische assistentie bij de overschakeling naar het telen van een legaal gewas, raakte maar een klein deel van het programma voltooid. De voorziene hulp bleek veel te weinig om de transitie succesvol te maken en vele boeren keerden terug naar de cocateelt uit financiële noodzaak of onder druk van de gewapende groeperingen.³⁹

In zijn recente rapport over de VN-verificatiemissie in Colombia, dat de periode van 26 maart tot 27 juni 2022 beslaat, bespreekt VN-secretaris-generaal António Guterres de voortgang en resterende uitdagingen bij de uitvoering van het vredesakkoord. De secretaris-generaal benadrukt de presentatie van het eindrapport van de Waarheidscommissie als een belangrijke nieuwe mijlpaal in het vredesproces.⁴⁰ Eind juni 2022 presenteerde de Colombiaanse Waarheidscommissie (Comisión para el Esclarecimiento de la Verdad, la Convivencia y la No Repetición), opgericht in 2017 in het kader van het vredesakkoord, haar eindrapport over de conflictgeschiedenis in Colombia en deed ze tientallen aanbevelingen voor de nieuwe regering. Een van de belangrijkste aanbevelingen van de Waarheidscommissie is dat de staat zijn veiligheidsstrategie wijzigt en een hervorming doorvoert binnen zijn veiligheidstroepen, die ervan worden beschuldigd deel te nemen aan de moorden op burgers, de vervolging van politieke tegenstanders, gedwongen verdwijningen en het vormen van allianties met allerlei criminele groeperingen. Het rapport benadrukt dat de veiligheidsstrategie van het land moet evolueren, en pleit voor een aanpak die prioriteit geeft aan vredesopbouw en dialoog met lokale gemeenschappen. De nieuw verkozen president Petro heeft aangegeven dat hij een ministerie van Vrede, Veiligheid en Co-existentie wil oprichten en dat de controle over de nationale politie van het land zal worden overgedragen van het huidige ministerie van Defensie naar dit nieuwe ministerie.⁴¹

2.2. Analyse van de huidige veiligheidssituatie

2.2.1. Analyse volgens het Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)

Volgens een analyse van ACLED over de situatie in Colombia in augustus 2022 zijn de gewelddadige incidenten (categorieën *Battles*, *Violence against civilians* en *Explosions/Remote violence*) tussen de verschillende gewapende groeperingen de afgelopen jaren verdubbeld in vergelijking met de periode ervoor (2019), en het aantal gewapende confrontaties blijft hoog in de eerste helft van 2022.⁴²

³⁷ Ministerie Buitenlandse Zaken - Nederland, 28/03/2022, [url](#)

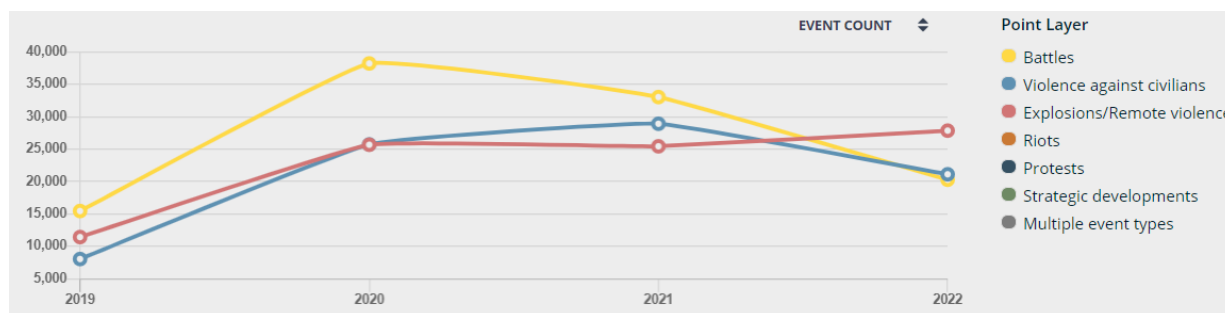
³⁸ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

³⁹ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

⁴⁰ UNSC, 27/06/2022, [url](#)

⁴¹ InSight Crime, 12/07/2022, [url](#)

⁴² ACLED, 08/2022, [url](#)

ACLED: Grafische voorstelling van de categorieën *Battles*, *Violence against civilians* en *Explosions/Remote violence* van 01/09/2019 tot 01/09/2022

2.3.2. Analyse volgens het ICRC

Volgens een rapport van maart 2022 van het International Committee of Red Cross (ICRC) zijn er in Colombia zes gewapende conflicten actief die, naast andere vormen van geweld, een grote invloed hebben op de bevolking. De herconfiguratie van de niet-statelijke gewapende groeperingen en de toename van gewapende confrontaties, sociale controle en territoriale geschillen hebben de druk op de burgerbevolking sterk verhoogd, aldus het ICRC.⁴³ Het ICRC onderscheidt in 2022 volgende gewapende conflicten in Colombia: ⁴⁴

- Het ELN tegenover de Colombiaanse autoriteiten;
- De Clan del Golfo tegenover de Colombiaanse autoriteiten;
- De dissidente FARC-fronten tegenover de Colombiaanse autoriteiten;
- Het ELN tegenover de Clan del Golfo;
- De dissidente FARC-fronten tegenover de Segunda Marquetalia;
- De dissidente FARC-fronten tegenover de Comandos de la Frontera.

2.3.3. Analyse volgens experts

Volgens diverse experts, hieronder beschreven, bevindt de veiligheidssituatie in Colombia zich in 2022 in een nieuw hoofdstuk waarbij een aantal kenmerken kunnen worden opgelijst. Als eerste kenmerk valt vooral de groei, zowel in aantal als in territoriumcontrole, van de gewapende groeperingen op. Colombia-experte Elizabeth Dickinson van ICG verduidelijkt eind maart 2022 in een videoconferentie bijgewoond door Cedoca, dat in de periode 2017-2019 diverse gewapende groeperingen het machtsvacuüm, achtergelaten door de gedemobiliseerde FARC-EP, konden innemen wat leidde tot nieuw geweld in deze gebieden. Deze heropleving van het geweld bemoedigde op zijn beurt de verdere implementatie van het vredesakkoord. Deze situatie leidde tot een groei van diverse gewapende groeperingen die bovendien tijdens de corona-pandemie hun macht verder konden consolideren en hun sociale controle over de bevolking konden uitbreiden.⁴⁵

Ook andere bronnen geven een gelijkaardige analyse als deze van de ICG-experte. Zo verklaart Jorge Mantilla, conflictexpert bij de Fundación Ideas para la Paz (FIP), in een interview met de in Medellín gestationeerde journaliste en onderzoekster Colombia, Emily Hart, dat de pandemie een kans creëerde voor de diverse gewapende groeperingen om hun controle in bepaalde territoria verder te verankeren. Gewapende groeperingen zijn anno 2022 aanwezig in meer dan een derde van Colombia's grondgebied, met maar liefst 90 criminele structuren in het hele land. De confrontaties tussen hen

⁴³ ICRC, 23/03/2022, [url](#)

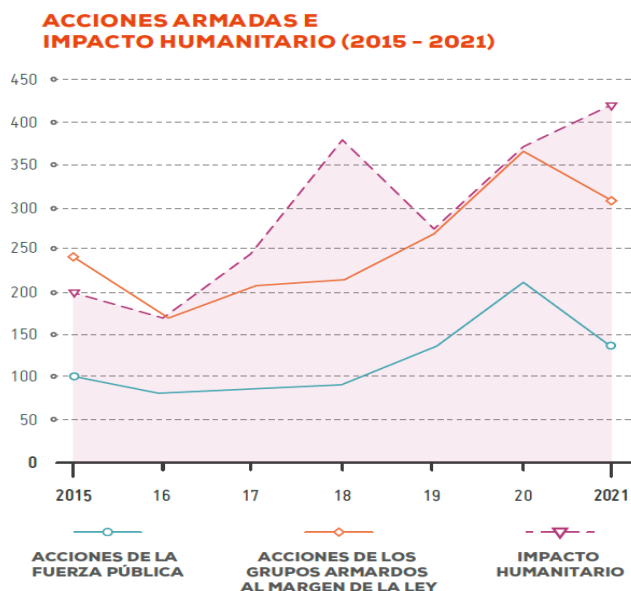
⁴⁴ ICRC, 23/03/2022, [url](#)

⁴⁵ Dickinson E., videogesprek, 31/03/2022

bevinden zich op een hoogtepunt sinds 2016. Volgens Manilla bevindt Colombia zich in juni 2022 niet in een situatie van vrede noch een van oorlog maar is het een onvoltooide overgang, een hybride situatie van conflict en georganiseerde misdaad.⁴⁶

Ook volgens de FIP kan men anno 2022 niet spreken van een oorlog met nationale dimensies zoals in de jaren '90 en vroege jaren 2000 maar is de veiligheidssituatie de afgelopen jaren op nationaal niveau wel verslechterd. Er blijven broeinesten van geweld bestaan. De reden waarom men volgens de FIP voor 2021-2022 in Colombia niet kan spreken van een oorlogssituatie is omdat geen van de georganiseerde gewapende groeperingen het vermogen heeft om op een duurzame manier de confrontatie met de staat aan te gaan op strategische posities, en omdat de ordetroepen hun inzet en aantallen hebben verhoogd in een aantal probleemgebieden. Maar deze uitrol van meer troepenmacht heeft zich langs de andere kant ook niet vertaald in een afname van het geweld.⁴⁷ De gewapende groeperingen slaagden er vaak in een parallel bevel op te leggen, inclusief het opleggen van sociale, economische en territoriale controle. De gewapende staking door de Clan del Golfo in mei 2022 (zie hoofdstuk 3.2.1) tonen de aanzienlijke macht die deze organisaties lokaal kunnen hebben en de schade die ze kunnen veroorzaken aan de economie.⁴⁸

Er zijn volgens de FIP meer gemeenschappen die onder het constante juk leven van de gewapende groeperingen en ook in toenemende mate aan *confinement* en gedwongen ontheemding worden blootgesteld. Dit is vervolgens een tweede kenmerk van de huidige veiligheidssituatie die door de experts wordt benoemd, namelijk dat de impact van het geweld op de lokale bevolking toenam. Volgens de analyse van de FIP heeft de pandemie de geweldsdynamieken opnieuw grondig hertekend waarbij vooral de grotere impact op de lokale bevolking opvalt. Zoals onderstaande grafiek van de FIP aantoont was 2021 het jaar met de grootste humanitaire impact van het geweld op de bevolking. Dit heeft vooral te maken met de toename van gedwongen ontheemding en *confinement* in bepaalde gebieden (zie hoofdstuk 5.2)

Humanitaire impact en gewapende acties (bron: FIP)⁴⁹

⁴⁶ Prospect magazine, 16/06/2022, [url](#)

⁴⁷ FIP, 14/05/2022, p. 13, [url](#)

⁴⁸ FIP, 14/05/2022, p. 19, [url](#)

⁴⁹ FIP, 14/05/2022, p. 31, [url](#)

Hoewel de data aangeven dat de activiteiten van de gewapende groeperingen afnam in 2021, steeg de impact van het geweld ten aanzien van de bevolking. De FIP schuift drie mogelijke redenen naar voor als verklaring voor deze evolutie. Ten eerste lijkt het erop dat de relatie tussen de gewapende groeperingen en de gemeenschappen is verslechterd waarbij de groeperingen steeds minder geïnteresseerd zijn om relaties met de bewoners op te bouwen. Deze zogenaamde relaties waren een buffer tegen willekeurig geweld (*violencia indiscriminada*). Ten tweede namen de acties van de ordetroepen het afgelopen jaar toe maar deze zorgden er tevens voor dat de lokale bewoners meer onder druk kwamen te staan door de gewapende groeperingen en meer bedreigingen ontvingen. Tot slot gebruikten de groeperingen, die niet de militaire capaciteit hadden om zich te verdedigen tegen de ordetroepen of tegen rivalliserende gewapende groeperingen, de burgers ook als levend schild of probeerden ze zich te camoufleren onder de burgers. Ook het toenemende geweld ten aanzien van de sociale leiders moet in deze context worden gezien, aldus de FIP.⁵⁰

Als derde kenmerk komt naar voor dat de regio's met een problematische veiligheidssituatie in 2018 grotendeels dezelfde waren als eind 2021. Tussen 2017 en 2021 concentreerde 74 % van de gewapende acties en confrontaties van de gewapende groeperingen zich in vijf departementen: Norte de Santander, Arauca, Antioquia, Cauca en Nariño. In 2018 ging het nog om 64 % van de gewapende acties en in 2021 steeg dit tot 77 %, voor deze vijf departementen. Daarnaast zijn er eveneens aan aantal regio's waar de veiligheidsomstandigheden verslechterden in vergelijking met de jaren vlak na het vredesakkoord. Dit is onder andere het geval in regio's zoals Chocó, Putumayo en Valle del Cauca, waar de gewapende acties toenamen. Begin 2022 vinden in Chocó, zuidelijk Cauca, Putumayo, ten noorden van Antioquia en in de Pacifische regio van Nariño Pacific aanhoudend territoriale geschillen plaats tussen de gewapende groeperingen met een hoge graad van geweld. In het noorden van Cauca, ten zuiden van Córdoba en in Catatumbo is het geweld dan weer afgenomen door een consolidatie van de dominante gewapende groeperingen.⁵¹ Eveneens kon voor 2021 en begin 2022 worden vastgesteld dat het geweld door niet-statelijke gewapende groeperingen en criminele organisaties, net zoals in voorgaande jaren, vooral voorkomt in die gebieden met een lage aanwezigheid van de staat en een onevenredige impact heeft op de inheemse volkeren, mensen van Afrikaanse afkomst en boerengemeenschappen. Het OHCHR meldt echter in haar rapport van maart 2022 dat deze beschrijving in 2021 niet voor elk gebied van toepassing was. Zo waren er gebieden waar de staatsveiligheidstroepen wel een grote aanwezigheid hadden, maar dit leidde evenwel niet tot een vermindering van de acties van de gewapende groeperingen. Op sommige plaatsen leidden de confrontaties tussen militairen en niet-statelijke gewapende groeperingen eveneens tot bijkomende ontheemding.⁵²

Als vierde kenmerk kunnen een aantal belangrijke ontwikkelingen worden ontwaard wat betreft de objectieven en het leiderschap van de gewapende groeperingen. Een eerste vaststelling hier is volgens ICG-onderzoekster Dickinson dat de gewapende groeperingen geen, of amper nog, een politieke ideologie hebben. Ze zijn ook niet langer geïnteresseerd in het opzoeken van een gewapende confrontatie met de staat.⁵³ Cruciaal om het gedrag van de gewapende groeperingen te begrijpen is volgens de onderzoekster van ICG het wegvallen van de ideologie van deze gewapende groeperingen. Vandaag de dag zijn het meer huursoldaten dan politieke radicalen, en ze veroveren en beheersen met wapens het land dat wordt geëxploiteerd voor cocaïneproductie, handel en illegale goudwinning. Voor een deel van de oude generatie gewapende groeperingen was winst maken een middel om een politieke strijd te financieren. Anno 2022 is de winst het doel op zich. Zo verklaart Dickinson:

⁵⁰ FIP, 14/05/2022, p. 8, [url](#)

⁵¹ FIP, 14/05/2022, p. 15, [url](#)

⁵² OHCHR, 08/03/2022, p.7, [url](#)

⁵³ Dickinson E., videogesprek, 31/03/2022

“There is now not a single armed group in Colombia which has the objective of toppling the government. They are interested in safeguarding individual territories which are lucrative in the illicit economy. This is the fundamental change in the conflict—the groups active in Colombia today do not seek confrontation with the military; they try to avoid it. They instead try to control the population... [and] exert violence almost exclusively against civilians.”⁵⁴

Niet alleen kenmerken de huidige gewapende groeperingen zich door het wegvallen of sterk verminderen van een politieke ideologie, ook hun structuur onderging sterke wijzigingen. De structuur van de gewapende groeperingen volgt steeds meer een horizontaal organisatiemodel en kent nog weinig hiërarchie, aldus een analyse van de FIP. Deze werkwijze verleent een hoge mate van autonomie aan de lokale en regionale commando's. Dit betekent ook dat zowel het ELN als de FARC-dissidenten en de Clan del Golfo, zich in elk van hun gebieden anders kunnen uitten. Het gebruik van geweld varieert dus sterk per gebied en ook de relatie met andere gewapende groeperingen kan sterk verschillen: in sommige gebieden strijden ze tegen elkaar voor een bepaald territorium, terwijl ze in andere gebieden naast elkaar bestaan. Dit maakt dat deze organisaties ook een zeer grote flexibiliteit en aanpassingsvermogen hebben wanneer ze worden geconfronteerd met acties van de ordetroepen. Daarnaast hebben de voortdurende veranderingen in de commandostructuur geleid tot een grotere instabiliteit in het gedrag van de groeperingen. De steeds snellere opkomst van nieuwe leiders zorgt immers voor minder ervaren leiders, die vaak wel een sterkere band hebben met de illegale economieën maar veel minder ideologisch geïntereerd zijn. Deze minder ervaren leiders verhouden zich ook anders tot de lokale gemeenschappen dan in het verleden, waarbij het geweld toeneemt en frequenter voorkomt ten aanzien van de gemeenschap en in de eerste plaats tegen de sociale leiders.⁵⁵ Ook ICG onderzoekster Dickinson wijst erop dat het viseren van sociale leiders door de gewapende groeperingen toeneemt en dient om een hele gemeenschap onder controle te krijgen. Vaak weet men ook niet meer wie achter de moorden of bedreigingen ten aanzien van de sociale leiders zit omdat de gewapende groeperingen steeds meer een beroep doen op huurmoordenaars.⁵⁶ Deze ontwikkelingen maken de grens tussen gewapend conflict en de georganiseerde misdaad in Colombia steeds diffuser, aldus de FIP.⁵⁷

De relatie van de verschillende gewapende groeperingen onderling is als gevolg van het wegvallen van de ideologie en de steeds horizontalere organisatiestructuur ook zeer complex en heterogeen. Zo kunnen verschillende dissidente FARC-fronten op een plaats met elkaar strijd leveren, bijvoorbeeld het 10^e FARC-front tegen het Segunda Marquetalia FRAC-front in Arauca, terwijl ze in een ander gebied langs elkaar opereren. Zo zijn er zones waar een van de gewapende groeperingen domineert (*zonas de dominio*), zones waar verschillende gewapende groeperingen naast elkaar operen zonder conflict (*zonas de coexistencia*) en tot slot zijn er de zones waar een actief geschil tussen de groeperingen plaatsvindt (*zonas en disputa*). Deze zones wijzigen bovendien doorheen de tijd.⁵⁸

Ook journaliste Emily Hart wijst in haar analyse op het nieuwe diffuse karakter van de gewapende groeperingen. Zo zijn groeperingen zoals de Clan del Golfo gestructureerd met een sterk regionaal leiderschap en doen ze veel beroep op zogenaamde “dienstenverleners” (diensten zoals moord of witwassen van geld) en opportunistische, ad-hocpartnerschappen.⁵⁹

⁵⁴ Prospect magazine, 16/06/2022, [url](#)

⁵⁵ FIP, 14/05/2022, p. 20, [url](#)

⁵⁶ Dickinson E., videogesprek, 31/03/2022

⁵⁷ FIP, 14/05/2022, p. 20, [url](#)

⁵⁸ FIP, 14/05/2022, p. 15, [url](#)

⁵⁹ Prospect magazine, 16/06/2022, [url](#)

3. Strijdende partijen

Volgens de Colombiaanse ngo INDEPAZ, welke onderzoek doet naar conflictsituaties in Colombia, kent Colombia anno 2022 de aanwezigheid van minstens 52 gewapende structuren.⁶⁰

Onderstaande kaart van INDEPAZ geeft de geografische locatie van de grootste structuren weer:

INDEPAZ: aanwezigheid gewapende structuren in Colombia⁶¹

3.1. Rebelligroeperingen

De Colombiaanse autoriteiten hanteren een specifiek jargon om naar deze groeperingen te verwijzen. Zo verwijzen de autoriteiten naar het ELN als een *Grupo Armado Organizado al Margen de la Ley* (een georganiseerde gewapende groepering in de marge van de wet, GAOML) en verwijzen ze naar de drie grote dissidente FARC-structuren als *Grupos Armados Organizados-residuales* (georganiseerde gewapende groepering-restgroep, GAO-r).⁶²

⁶⁰ INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

⁶¹ INDEPAZ, 01/2022, [url](#)

⁶² INDEPAZ, 04/10/2021, p.28, [url](#)

3.1.1. Dissidenten van de gedemobiliseerde FARC-EP

3.1.1.1. Ontstaan en structuur

Terwijl ongeveer 13.000 FARC-leden formeel demobiliseerden na het vredesakkoord, verwierpen 800 strijders het akkoord volledig en weigerden ze deel te nemen aan het demobilisatieproces.⁶³ Van degenen die het demobilisatieproces wel hebben doorgemaakt, schat PARES dat eind 2019 ongeveer 830 strijders de wapens weer hadden opgenomen.⁶⁴ Volgens schattingen van de autoriteiten in 2020 telden de verschillende dissidente groeperingen van de FARC-EP in totaal 2.500 à 2.600 strijders, met nog eens 1.800 à 2.000 deeltijdse leden die in stedelijke gebieden wonen en ondersteuning bieden. Er zouden zo'n 25 groeperingen actief zijn. Deze verschillen echter sterk in grootte.⁶⁵

FIP benadrukt dat de dissidente groeperingen niet alleen uit voormalige guerrillastrijders van de FARC-EP bestaan. De samenstelling is afhankelijk van het gebied. Zo nemen ze kleine criminele groepen op die al lokaal actief waren.⁶⁶ De FIP wijst er in haar rapport van mei 2022 op dat geen van deze dissidente groeperingen de gewapende capaciteit van de oude FARC-EP bezitten. Ze hebben anno 2022 niet het vermogen noch de interesse om te concurreren of het hoofd te bieden aan de staat. Integendeel, hun doel is volgens de FIP voornamelijk gerelateerd aan zelfverrijking via de illegale economieën (voornamelijk drugshandel).⁶⁷

Volgens een analyse van INDEPAZ van oktober 2021 zijn er in 2021 32 losse FARC-fronten actief die zich hebben gegroepeerd in drie grote configuraties (structuren).⁶⁸ Deze FARC-fronten hadden in 2020-2021 op een totaal van 1.123 Colombiaanse gemeenten in 2021⁶⁹, activiteiten in 123 gemeenten uit 22 departementen. De eerste van deze drie grote structuren is het zuidoostelijke blok (Bloque Oriental), in 2021 geleid door Gentil Duarte, Calarca en Iván Mordisco. Dit blok heeft zo'n twaalf dissidente fronten onder zich, goed voor zo'n 2.700 strijders. Volgens de FIP wist deze structuur zich territoriaal te consolideren in het zuiden van het land (ten zuiden van Meta, Caquetá, Guaviare, Putumayo, Vaupés en Amazonas). Op de grens met Venezuela maken ook het 10e front, in Arauca, en het 33e front, in Catatumbo, deel uit van deze structuur.⁷⁰ De tweede structuur is de Segunda Marquetalia. Deze werd in 2021 geleid door Iván Márquez, El Paisa, Jhon 40 en Romaña. Deze structuur herbergt zo'n tien dissidente fronten met in totaal 2.000 strijders. Als laatste maakt INDEPAZ melding van het Westers Commando (Comando Coordinador de Occidente, CCO) welke acht fronten verenigt, waaronder deze van Jaime Martínez en Dagoberto Ramos. Deze laatste structuur is goed voor zo'n 500 strijders.⁷¹

De FIP wijst er in haar rapport van mei 2022 op dat onder de voormalige FARC-EP de verschillende fronten ook een zekere mate van autonomie hadden, maar dat ze ook onder een piramidale structuur opereerden waar dezelfde regels, statuten, en interne rechtsmechanismen golden voor alle fronten, wat zorgde voor een zekere samenhang in het gedrag van de rebelligroepering. In 2022 zijn de verschillende fronten steeds meer gedifferentieerd op lokaal niveau, waarbij nationale richtlijnen en interne controle- en verantwoordingsmechanismen ontbreken. Dit genereerde structuren die steeds vaker met grotere territoriale autonomie en onder de macht van lokale commandanten opereren,

⁶³ Colombia Peace - WOLA, 24/04/2020, [url](#)

⁶⁴ PARES, 27/01/2020, [url](#)

⁶⁵ HRW, 22/10/2020, [url](#)

⁶⁶ FIP, s.d., [url](#)

⁶⁷ FIP, 14/05/2022, p. 20, [url](#)

⁶⁸ INDEPAZ, 04/10/2021, p.6, [url](#)

⁶⁹ UNDP, 12/05/2021, [url](#)

⁷⁰ FIP, 14/05/2022, p. 21, [url](#)

⁷¹ INDEPAZ, 04/10/2021, p.65, [url](#)

waardoor het gedrag van de groeperingen territoriaal erg kan verschillen en moeilijker te voorspellen is, aldus de FIP.⁷²

3.1.1.2. Recente ontwikkelingen binnen de dissidente FARC-groeperingen

Zeven leiders van deze grote FARC-structuren werden tijdens de referentieperiode van dit rapport gedood. De moord op de voormalige guerrillaleider Jesús Santrich in mei 2021 was de eerste in een golf van gerichte aanvallen op de FARC-leiders. Deze aanvallen zijn niet enkel afkomstig van het Colombiaanse leger maar zijn vooral het werk van rivaliserende dissidente facties van de FARC en van het ELN. De moorden vonden plaats in de Venezolaanse grensstaten waar deze rebellengroeperingen een veilige haven hebben.⁷³

Jesús Santrich was een van de FARC-commandanten die had deelgenomen aan de vredesbesprekingen tussen de guerrillagroep en de Colombiaanse regering maar die in augustus 2019 de wapens opnieuw opnam. Hij was medeoprichter van de dissidente structuur Segunda Marquetalia. Op 18 mei 2021, werd hij vermoord in de Venezolaanse staat Zulia, gelegen aan de grens met Colombia. Er zijn meerdere versies van het verhaal van zijn dood. Terwijl sommigen zijn dood toeschreven aan de Colombiaanse strijdkrachten wezen anderen op rivaliserende gewapende groepen en zelfs huurlingen. Tot op heden blijven de details rond zijn dood een mysterie, aldus een onderzoek van InSight Crime in juni 2022. Op 8 december 2021 bevestigden de Colombiaanse autoriteiten de dood van El Paisa, eveneens een leider van de Segunda Marquetalia, in de Venezolaanse grensstaat Apure. Ook zijn dood werd niet opgehelderd. Ook Romaña, eveneens leider binnen de Segunda Marquetalia, stierf begin december 2021 in de Venezolaanse grensstaat Apure, na een aanval op zijn kamp. De Segunda Marquetalia beschuldigde het dissidente 10^e front ervan samen te werken met het Colombiaanse leger om hun leider te vermoorden.⁷⁴

Net als Santrich, El Paisa en Romaña had ook Gentil Duarte deelgenomen aan de vredesbesprekingen met de Colombiaanse regering. Niettemin verliet hij in 2016 reeds het vredesproces om samen met Iván Mordisco de eerste dissidentengroep van de FARC op te richten. Duarte werd eind mei 2022 gedood in de Venezolaanse staat Zulia tijdens een aanval door rivaliserende rebellengroeperingen. Naast deze vier leiders die werden gedood in Venezuela, doodden de Colombiaanse autoriteiten in de eerste helft van 2022 ook twee andere leiders in Colombia, Cabuyo en Mayimbú.⁷⁵

Begin juli 2022 werd bericht dat Iván Marquez zou zijn omgekomen tijdens gevechten met een rivaliserende FARC-groepering in Venezuela. Enkele dagen nadien liet de Segunda Marquetalia weten dat hun leider gezond en wel was. Volgens Venezolaanse nieuwsbronnen raakte Marquez gewond in de staat Bolívar en werd hij nadien overgevlogen naar een ziekenhuis in Caracas, waar hij bescherming geniet van de Venezolaanse autoriteiten.⁷⁶

Op 15 juli 2022 deelden de Colombiaanse autoriteiten mee dat Iván Mordisco gedood werd tijdens een militaire operatie in het Colombiaanse departement Caquetá. Hiermee zijn nu beide leiders van de structuur van Gentil Duarte uitgeschakeld en analisten vrezen het uiteenvallen van deze alliantie van dissidente FARC-Fronten wat mogelijks tot meer fragmentatie van de gewapende groeperingen zal leiden, aldus een analyse van InSight Crime.⁷⁷

⁷² FIP, 14/05/2022, p. 21, [url](#)

⁷³ InSight Crime, 27/06/2022, [url](#)

⁷⁴ InSight Crime, 27/06/2022, [url](#)

⁷⁵ InSight Crime, 27/06/2022, [url](#)

⁷⁶ The City Paper Bogota, 10/07/2022, [url](#)

⁷⁷ InSight Crime, 15/07/2022, [url](#)

3.1.2. Ejército de Liberación Nacional (ELN)

3.1.2.1. Leiderschap en structuur

Ook het ELN heeft tijdens het presidentschap van Santos vredesonderhandelingen gehouden met de Colombiaanse autoriteiten. In september 2017 ondertekenden de twee partijen een staakt-het-vuren dat liep van 1 oktober 2017 tot 9 januari 2018. Onder het presidentschap van Duque, in januari 2019, pleegde het ELN een aanslag op een politieschool in Bogotá met een autobom, waarbij 21 mensen omkwamen. Als gevolg hiervan bevroor Duque alle vredesbesprekingen en vroeg hij de Cubaanse regering om alle ELN-vertegenwoordigers op het eiland terug te sturen. Cuba heeft dit verzoek niet opgevolgd.⁷⁸

Het ELN profiteerde van het vredesakkoord van 2016 en de daaropvolgende demobilisatie van de FARC-EP om zich te versterken en uit te breiden. In 2016 werd hun ledenaantal geschat op 2.972 leden (zowel strijders als leden van ondersteunende netwerken), in 2021 kent de groepering 5.187 leden, waarvan 2.570 gewapende strijders. Ook hun territoriale invloed konden ze na het vredesakkoord uitbreiden. Maar net zoals bij de FARC-dissidenten heeft deze groepering noch de macht, noch de mankracht om de staat omver te werpen. Hun destabiliserende invloed is lokaal gericht, vooral in Arauca en Catatumbo waar ze een dominante positie hebben. De manier waarop de groepering zich gedraagt in de lokale gemeenschappen hangt volgens onderzoek van de FIP sterk af van de mate van controle in het gebied. In deze gebieden waar het ELN in conflict is met een andere gewapende groepering rond territoriale controle en toegang tot de illegale economieën is er meer geweld en druk naar de gewone burgers toe.⁷⁹

Volgens het rapport van INDEPAZ van oktober 2021 bestaat het ELN uit acht fronten en een centraal commando. De rebellengroepering had in 2020-2021 activiteiten in 211 gemeenten, uit 23 departementen en is daarmee de grootste rebellengroepering van Colombia.⁸⁰ Het ELN hanteert een horizontale structuur voor militaire beslissingen, waarbij commandanten van verschillende fronten een hoge mate van autonomie krijgen, maar de politieke besluitvorming wordt genomen door het centrale commando (Comando Central – COCE).

De opperbevelhebber van de groep in 2021 was Gabino die ook de commandant was van militaire zaken binnen de COCE. Onder Gabino stond Antonio García, belast met internationale betrekkingen en militaire strategie. Daarna in rang komt Pablo Beltran die verantwoordelijk is voor politieke zaken en rekrutering.⁸¹ In juni 2021 kondigde Gabino zijn pensioen aan en werd hij opgevolgd door García.⁸²

Naast de COCE heeft het ELN een nationaal directoraat (Dirección Nacional - DINAL), opgericht in 1982. Het omvat leden van alle fronten van het ELN, inclusief de internationale en stedelijke oorlogsfronten, evenals vertegenwoordigers voor financiële en logistieke aangelegenheden. Buiten deze groepen stelt de horizontale structuur van het ELN elk front in staat om onafhankelijk te opereren en acties te ondernemen.⁸³

De acht fronten die vandaag binnen het ELN opereren, zijn:

1. Frente Darío de Jesús Ramírez Castro
2. Frente de Guerra Urbano Nacional Camilo Torres Restrepo
3. Frente de Guerra Sur-occidental Carlos Alberto Trochez Zulueta
4. Frente de Guerra Norte Omar Gómez

⁷⁸ InSight Crime, 11/01/2022, [url](#)

⁷⁹ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

⁸⁰ INDEPAZ, 04/10/2021, p.7, [url](#)

⁸¹ InSight Crime, 11/01/2022, [url](#)

⁸² InSight Crime, 24/06/2022, [url](#)

⁸³ InSight Crime, 11/01/2022, [url](#)

5. Frente de Guerra Nororiental Manuel Pérez Martínez
6. Frente de Guerra Occidental Omar Gómez
7. Frente de Guerra Central
8. Frente de Guerra Oriental Manuel Vázquez Castaño⁸⁴

Voor haar inkomsten is het ELN niet langer uitsluitend afhankelijk van ontvoering en afpersing maar haalt ze nu ook meer geld uit drugshandel, illegale mijnbouw en mensensmokkel, dit laatste vooral aan de grens met Venezuela.⁸⁵

De organisatie is ook verantwoordelijk voor een groot deel van de rekruteringen van minderjarigen.⁸⁶

3.1.2.2. Recente ontwikkelingen

Volgens een analyse van InSight Crime is het ELN bijzonder sterk langs de grens met Venezuela, vooral in de departementen Arauca en Vichada, evenals langs de Pacifische kust, waar het bolwerken heeft gevestigd in de departementen Chocó, Cauca, Valle del Cauca en Nariño.⁸⁷ Bovendien is het ELN snel uitgebreid in Venezuela, omdat het heeft geprofiteerd van een nauwe relatie met en bescherming heeft gekregen van het Venezolaanse regime. Het heeft zijn aanwezigheid geconsolideerd in de Venezolaanse staten Zulia, Táchira, Apure en Anzoátegui, terwijl het ook aanwezig is in de staten Amazonas, Bolívar, Barinas, Trujillo, Portuguesa, Lara, Falcón en Guárico. In Venezuela heeft de groep zich sterk gericht op het beheersen van criminele economieën zoals illegale mijnbouw en oliesmokkel, aldus InSight Crime.⁸⁸

Eind 2021 en begin 2022 werd het ELN geconfronteerd met een reeks aanvallen op haar posities in de Venezolaanse staat Apure en het Colombiaanse departement Arauca door dissidente FARC-fronten, voornamelijk het 10^e Front en 28^e Front, waarbij tientallen doden en honderden ontheemden achterbleven.⁸⁹ In Arauca steeg het aantal geweldsincidenten als gevolg van deze strijd gedurende de eerste helft van 2022 tot boven het niveau van heel 2021. Verder naar het zuiden zit het ELN in de eerste helft van 2022 eveneens in een strijd verwickeld met de Clan del Golfo over de controle over de haven in de stad Buenaventura, Valle de Cauca.⁹⁰

Eind mei 2022 kondigde de groepering een eenzijdig staakt-het-vuren af van 25 mei tot 3 juni 2022. In zijn verklaring beperkte de groepering het staakt-het-vuren door te stellen dat het kon aanvallen in defensiesituaties. Eerder had het ELN ook een staakt-het-vuren afgekondigd tussen 10 en 15 maart 2022, samenvallend met de parlementsverkiezingen van 13 maart 2022.⁹¹

De nieuw verkozen president Gustavo Petro verklaarde tijdens zijn verkiezingscampagne de vredesgesprekken met het ELN te willen hervatten. De dag nadat Petro de presidentsverkiezingen won, bracht het ELN een openbare verklaring uit waarin de groepering de bereidheid uitdrukte om de vredesbesprekingen met de aantredende regering te hervatten. Analisten uitten evenwel hun twijfels bij de slaagkansen van dergelijke besprekingen. Zo stellen ze het vermogen van de guerrillagroepering in vraag om gemaakte afspraken na te komen, inclusief een mogelijke ontwapening. Dit vooral vanwege de horizontale structuur van de groepering die individuele fronten in staat stelt hun eigen beslissingen te nemen.⁹² Ook de houding van de Venezolaanse president Maduro is een onzekere factor bij het slagen van de vredesonderhandelingen. Aangezien het ELN anno 2022 eigenlijk een binationale guerrillagroepering is geworden, tot op het punt waarop een recent HRW rapport duidelijk

⁸⁴ INDEPAZ, 04/10/2021, p.7, [url](#)

⁸⁵ FIP, 28/01/2020, [url](#)

⁸⁶ Reuters (Acosta L.), 30/01/2020, [url](#) ; InSight Crime (Loaiza L.), 22/06/2020, [url](#)

⁸⁷ InSight Crime, 11/01/2022, [url](#)

⁸⁸ InSight Crime, 11/01/2022, [url](#)

⁸⁹ InSight Crime, 11/01/2022, [url](#)

⁹⁰ ACLED, 08/2022, [url](#)

⁹¹ CERAC, 02/06/2022, [url](#)

⁹² InSight Crime, 12/07/2022, [url](#)

maakte dat Venezolaanse functionarissen in Venezuela betrokken zijn bij operaties van het ELN⁹³, kan de nieuwe Colombiaanse president niet anders dan zijn Venezolaanse tegenhanger betrekken bij de vredesonderhandelingen.⁹⁴

3.1.3. Comandos de la Frontera

Op 28 maart 2022 kwamen elf mensen om bij een controversiële legeroperatie in Alto Remanso, Putumayo, in het zuiden van Colombia. De operatie was gericht tegen een gewapende groep die bekend staat als Comandos de la Frontera.⁹⁵

De Colombiaanse autoriteiten zelf verwijzen naar deze groepering als een georganiseerde gewapende groepering-restgroep, verwijzend naar die groepen van de FARC-EP die de vredesovereenkomst niet accepteerden. De groepering zelf noemt zich de Comandos Bolivarianos de la Frontera (CBF). Volgens een analyse van de Colombiaanse krant *El Espectador* is er weinig geweten over deze groepering, maar zou ze eerder aanleunen bij de FARC-structuur van de Segunda Marquetalia dan deze van Gentil Duarte.⁹⁶

Volgens een gezamenlijke analyse in juni 2022 van expert gewapend conflict in Colombia, Kyle Johnson en Colombia-onderzoeker voor HRW, Juan Pappier, waren de Comandos de la Frontera oorspronkelijk een kleinere groep die in 2017 werd opgericht onder de naam Los de Sinaloa en, maanden later, als La Mafia 48. Op basis van interviews met lokale bronnen concluderen de onderzoekers dat de groep werd gevormd door voormalige strijders van het 48^e FARC-front evenals leden van een lokale georganiseerde misdadgroep die bekend staat als La Constru. Eind 2020 veranderde La Mafia 48 haar naam in Comandos de la Frontera. Sinds haar oprichting heeft de groep voornamelijk langs de grens met Ecuador geopereerd en is ze nauw betrokken bij de drugshandel.⁹⁷

In februari 2021 kondigden de Segunda Marquetalia en de Comandos de la Frontera in een persbericht aan dat de Comandos zich hadden aangesloten bij de Segunda Marquetalia. Maar volgens beide onderzoekers lijkt er weinig bewijs te zijn van enige militaire coördinatie tussen de Segunda Marquetalia en de Comandos. Het enige aspect dat een zekere mate van coördinatie weerspiegelt, is dat ze zelden de Colombiaanse strijdkrachten of politie aanvallen - een beslissing die Iván Márquez aankondigde bij de oprichting van de Segunda Marquetalia. In overeenstemming met deze bevindingen behandelt het ICRC deze twee groeperingen dan ook als gescheiden. De Comandos blijken wel voldoende georganiseerd te zijn. Volgens schattingen van de regering hebben de Comandos ongeveer 300 gewapende strijders, hoewel de groep beweert er veel meer te hebben.⁹⁸ Volgens een analyse van de NYT lijkt de groep ook een solide commandostructuur te hebben.⁹⁹ Het is midden 2022 een van de belangrijkste criminele groeperingen die actief zijn langs de grens tussen Colombia en Ecuador.¹⁰⁰

De aanval van het leger op 28 maart 2022 werd sterk veroordeeld door mensenrechtenorganisaties. Volgens deze laatste waren ten minste enkele van de doden burgers.¹⁰¹ Op het ogenblik van de legerinval vond een gemeenschapsfeest plaats om geld in te zamelen voor de aanleg van een verharde weg. Volgens een onderzoek van WOLA naar het incident is Alto Remanso een gebied met zeer weinig staatsaanwezigheid. Mensen die geen strijders zijn, leven elke dag samen met gewapende

⁹³ HRW, 28/03/2022, [url](#)

⁹⁴ El País, 15/08/2022, [url](#)

⁹⁵ EJIL, 27/06/2022, [url](#)

⁹⁶ El Espectador, 17/04/2022, [url](#)

⁹⁷ EJIL, 27/06/2022, [url](#)

⁹⁸ EJIL, 27/06/2022, [url](#)

⁹⁹ NYT (Turkewitz J.), 20/04/2022, [url](#)

¹⁰⁰ InSight Crime, 11/06/2022, [url](#)

¹⁰¹ EJIL, 27/06/2022, [url](#)

groeperingen zoals de Comandos de la Frontera. Het is daarom niet verwonderlijk dat leden van deze gewapende groep, die alle activiteiten in het gebied nauwlettend in de gaten houdt, aanwezig zouden zijn geweest bij een grote gemeenschapsbijeenkomst. Volgens WOLA is er mogelijk geknoeid met bewijsmateriaal waarbij lijken van burgers gecamoufleerd werden als strijders.¹⁰²

3.2. Opvolgers van de paramilitaire groeperingen

Tussen 2003 en 2006 ondergingen de leden van de paramilitaire organisatie AUC een gebrekkig demobilisatieproces waarbij een aantal leden actief bleven en zich reorganiseerden in nieuwe groepen.¹⁰³ Deze gewelddadige groeperingen stonden nadien bekend als *new illegal armed groups* (NIAG), *post-demobilisation armed groups* (PDAG)¹⁰⁴ of *organised armed groups* (OAG). De Colombiaanse autoriteiten zelf verwezen vaak naar deze groeperingen via de verzamelnaam BACRIM (*Bandas Criminales*, criminele bendes).¹⁰⁵

In 2018 deelden de autoriteiten deze groeperingen in onder de benamingen *Grupos Armados Organizados* (GAO, georganiseerde gewapende groepen) en *Grupos de Delincuencia Organizada* (GDO, georganiseerde misdaadgroepen). De autoriteiten definiëren een GAO als een groepering die valt onder een verantwoordelijk commando, controle uitoefent over een deel van het grondgebied zodat zij aanhoudende en gecoördineerde militaire operaties kan uitvoeren, die gebruik maakt van gewapend geweld tegen de openbare macht of andere staatsinstellingen, de burgerbevolking, of tegen andere gewapende groeperingen en een niveau van leiderschap bezit dat controle en macht over haar leden kan uitoefenen. Een GDO wordt door de autoriteiten begrepen als een groep die bestaat uit drie of meer personen die samenkomen met als doel ernstige misdrijven te plegen met het oog op het bekomen van een economisch of ander materieel voordeel.¹⁰⁶ Als GAO categoriseren de autoriteiten de Clan del Golfo, Los Pelusos en Los Puntilleros. Als GDO worden gezien La Constru, Los Pachencas en Los Rastrojos.¹⁰⁷ Deze groeperingen vallen niet samen met groeperingen die door de autoriteiten worden aangeduid met de term Grupo de Delincuencia Común Organizada (Georganiseerde gemeenschappelijke misdaadgroep, GDCO). Hier bevinden zich groepen van drie of meer personen die al een bepaalde tijd bestaan en die gezamenlijk optreden met het doel een of meer misdrijven te plegen die de veiligheid en het samenleven van burgers aantasten. Hun bereik is voornamelijk lokaal en ze staan ten dienste van de GAOML, de GAO-r, de GAO's en de GDO's.¹⁰⁸

3.2.1. De Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC)/Clan del Golfo/Los Urabeños

3.2.1.1. Structuur

De Clan del Golfo of Los Urabeños of de Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC), zoals de groep zichzelf noemt, is, volgens de FIP, anno 2022 de grootste georganiseerde misdaadstructuur op nationaal niveau. Volgens de autoriteiten bestaat de groepering uit vier basisstructuren en 22 substructuren met een aanwezigheid in 17 departementen. Daarnaast heeft de groepering banden met verschillende misdaadgroeperingen in zo'n 28 landen, waaronder de Mexicaanse kartels (Jalisco New Generation en Sinaloa) en de maffia in Europa (Calabrische, Siciliaanse en drugshandelaren uit de Balkan).¹⁰⁹ Volgens INDEPAZ telt de Clan del Golfo zo'n 1.700 strijders. Ze hebben activiteiten in

¹⁰² WOLA, 14/04/2022, [url](#)

¹⁰³ HRW, 12/01/2017, [url](#); AI, 03/2017, [url](#); Notimérica, 19/07/2016, [url](#); HRW, 29/01/2015, [url](#)

¹⁰⁴ UNOCHA, 08/05/2017, [url](#); USIP, 01/02/2017, [url](#); USDOS, 20/04/2018, [url](#)

¹⁰⁵ Stanford University, 08/2019, [url](#)

¹⁰⁶ El Congreso de Colombia, 09/07/2018, p.1, [url](#)

¹⁰⁷ INDEPAZ, 04/10/2021, p.28, [url](#)

¹⁰⁸ INDEPAZ, 04/10/2021, p.28, [url](#)

¹⁰⁹ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

80 % van de door paramilitaire groeperingen geaffecteerde gemeentes, wat voor 2020-2021 291 gemeentes in 27 departementen waren.¹¹⁰

De aanwezigheid van de Clan del Golfo heeft een sterke invloed op het dagelijks leven van de gemeenschappen in die gebieden onder hun controle (Urabá, Chocó en ten zuiden van Córdoba). Ze leggen hier een parallel rechtssysteem op, met allerhande gedragsregels en straffen diegenen die ze overtreden. Ook proberen ze de verkiezingen van regionale overheden te beïnvloeden.¹¹¹

3.2.1.2. Recente ontwikkelingen

In oktober 2021 werd de leider van de Clan del Golfo, Dairo Antonio Úsuga, alias Otoniel, bij de grens met Panama gevangengenomen. Otoniel was tevens een van 's werelds meest beruchte drugshandelaren. De Colombiaanse president Iván Duque noemde zijn arrestatie de grootste slag tegen de drugshandel in Colombia van deze eeuw en voegde eraan toe dat deze arrestatie alleen vergelijkbaar was met de val van Pablo Escobar in de jaren negentig.¹¹²

Maar begin mei 2022 toen Otoniel door Colombia werd uitgeleverd aan de Verenigde Staten, sloot de Clan del Golfo bij wijze van wraakactie een gebied ter grootte van Engeland af. Miljoenen mensen werden opgesloten in hun huizen, 24 mensen werden vermoord en talloze voertuigen werden verbrand op wegen die werden gepatrouilleerd door de gewapende groepering. De *shutdown* duurde vijf dagen en had een grote impact op de slachtoffers, die vaak niet aan voedsel raakten. Volgens het rapport van de Secretaris-generaal van de VN van eind juni 2022 vond de *shutdown* van de Clan del Golfo plaats in 178 gemeentes in 11 van de 32 departementen in Colombia. Er werden meer dan 300 gewelddaden tegen burgers geregistreerd, waaronder de moord op 24 personen en 22 aanvallen op openbare veiligheidstroepen.¹¹³

In de maanden juni en juli 2022 intensiverde de Clan del Golfo haar aanvallen tegen het veiligheidspersoneel als reactie op de arrestatie van Otoniel. Dit maakte deel uit van hun zogenaamde "Plan Pistola"¹¹⁴ waarmee de groepering haar kracht en controle over bepaalde gebieden wilde demonstreren aan de autoriteiten. De aanslagen waren vooral gericht op de sub-regio's van Antioquia en Urabá. Andere gebieden waar deze organisatie aanwezig is, zoals Bajo Cauca en het zuidwesten, werden minder getroffen door het Plan Pistola. Zo voerde de groepering tussen mei en juli 2022 dertien gewapende aanvallen uit op soldaten in Urabá, wat resulteerde in tien doden: zes politieagenten, twee soldaten en twee burgers.¹¹⁴

Langs de andere kant verscheen op 19 juli 2022 een openbare brief waarin de commandanten van de Clan del Golfo, samen met andere criminele bendes en verschillende voormalige paramilitaire leiders, aangeven open te staan voor onderhandelingen met de nieuwe president Petro en zich willen onderwerpen aan de overgangsjustitie. Ook werd er melding gemaakt van een staakt-het-vuren dat vanaf 8 augustus 2022 zou ingaan. Enkele dagen later gaf de groepering te kennen niet de eigenaar te zijn van het voorstel omtrent het staakt-het-vuren. Maar de organisatie gaf in hun pamflet wel opnieuw aan bereid te zijn tot onderhandelingen met de nieuwe regering.¹¹⁵

¹¹⁰ INDEPAZ, 04/10/2021, p.6, [url](#)

¹¹¹ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

¹¹² Prospect magazine, 16/06/2022, [url](#)

¹¹³ UNSC, 27/06/2022, [url](#)

¹¹⁴ El Colombiano, 12/07/2022, [url](#)

¹¹⁵ El Espectador, 22/07/2022, [url](#)

3.2.2. Overige neoparamilitaire groeperingen

Andere kleinere gewapende groeperingen zijn onder andere Los Caparrapos (150 strijders), Los Pelusos (EPL, 250 strijders), Los Pachencas (200 strijders), en Los Rastrojos (60 strijders).¹¹⁶

Op 1 juni 2021 meldde de Colombiaanse minister van Defensie, Diego Molano, dat Los Caparros waren uitgeschakeld. Deze verklaring kwam er nadat de leider van Los Caparros, Flechas, enkele dagen eerder werd gedood in het noordwesten van Antioquia. Volgens een analyse van InSight Crime hebben herhaaldelijke operaties van de veiligheidsdiensten de groepering inderdaad sterk verzwakt, maar is het te vroeg om het einde van de groepering uit te roepen.¹¹⁷

Volgens een analyse van de FIP hebben de ordetroepen van de staat zich in hun acties de afgelopen jaren sterk gericht op deze georganiseerde misdaadstructuren waardoor de Clan del Golfo de enige groepering is die in 2022 effectief het vermogen bezit invloed uit te oefenen en te destabiliseren op een groter regionaal en zelfs nationaal niveau. De andere gewapende structuren die voorheen een impact hadden op verschillende delen van het land zoals Los Rastrojos, of een aanzienlijke regionale dominantie hadden (zoals Los Puntilleros in Meta en Vichada, Los Caparros in Bajo Cauca of Los Pelusos in Catatumbo), zijn verdwenen of opgegaan in andere gewapende groeperingen. Zo zijn Los Rastrojos vandaag als organisatie verdwenen en heeft het Meta-Bloque van Los Puntilleros zich aangesloten bij de Clan del Golfo. Het feit dat deze organisaties verdwijnen of worden opgeslokt door grotere groeperingen leidt echter niet noodzakelijkerwijs tot een betere veiligheidssituatie aangezien hun leden op een lokaal niveau wel nog steeds hun invloed kunnen blijven uitoefenen, aldus de FIP.¹¹⁸

De groep Águilas Negras (Zwarte Adelaren) wordt ook als neoparamilitaire organisatie genoemd, maar analisten en de Colombiaanse politie vragen zich af of de naam alleen maar gebruikt wordt om bedreigingen te uiten en onrust in gemeenschappen te veroorzaken ten behoeve van ultrarechtse belangen. Er verschijnen regelmatig pamfletten in de naam van de groepering met bedreigingen aan Colombiaanse en internationale ngo's en personen die ontheemde families helpen om het land terug te krijgen dat ooit door paramilitairen afgenomen is. De naam Águilas Negras zou volgens een vertrouwelijke bron in het Nederlandse ambtsbericht van maart 2022 gebruikt worden door de Colombiaanse inlichtingendienst om bedreigingen te uiten tegen uitgesproken critici van de voormalige president Iván Duque.¹¹⁹

4. Typologie en doelwitten van het geweld

4.1. Moorden (*homicidios*)

Het aantal moorden in Colombia daalde de afgelopen jaren fors van 84 per 100.000 inwoners in 1991 tot 27 per 100.000 in 2021 (het Latijns-Amerikaanse gemiddelde lag in 2021 rond de 17 per 100.000).¹²⁰ Maar deze sterke afname van het aantal gewelddadige sterfgevallen is tot stilstand gekomen en is in 2021 opnieuw langzaam gestegen.¹²¹

Volgens data van de nationale politie, weergegeven in het rapport van het OHCHR van maart 2022, steeg het aantal moorden in 2021 met 9,5 % ten opzichte van 2020. Deze moorden kwamen vooral voor in deze gebieden die een hoge mate van ongelijkheid kennen en waar er onvoldoende

¹¹⁶ INDEPAZ, 04/10/2021, p.6, [url](#)

¹¹⁷ InSight Crime, 07/06/2021, [url](#)

¹¹⁸ FIP, 14/05/2022, p. 26, [url](#)

¹¹⁹ Ministerie Buitenlandse Zaken - Nederland, 28/03/2022, p.38, [url](#)

¹²⁰ World Bank, 2022, [url](#)

¹²¹ Infobae, 09/02/2022, [url](#)

aanwezigheid is van de staat. Het gaat om de departementen Antioquia, Cauca, Chocó, Nariño, Norte de Santander, Putumayo en Valle de Cauca.¹²²

Duque sluit zijn regeringsperiode af met het hoogste aantal moorden in de afgelopen zes jaar, al moet hier wel bij worden vermeld dat 2020 een atypisch jaar was omwille van de mobiliteitsbeperkingen in het kader van de pandemie.¹²³

TASA DE HOMICIDIOS NACIONAL (2010 - 2021)

Evolutie van het aantal moorden 2010-2021 (bron: FIP)¹²⁴

De ngo INDEPAZ komt tot dezelfde conclusie als de FIP en specificeert dat het aantal moorden in de PDET-gemeenten en de PNIS-gebieden dubbel zo hoog liggen als het nationale gemiddelde van 27, met voor 2021 een moordcijfer van respectievelijk 49 en 58.5 moorden per 100.000 inwoners.¹²⁵

Een rapport van Futuros Urbanos, een Colombiaanse denktank die zich richt op stedelijke problemen, wijst op het feit dat tussen 2017 en 2021 het aantal *sicariato* (moorden door huurmoordenaars) in het land is verdubbeld, respectievelijk van 4.080 naar 8.161 gevallen. Het aantal huurmoorden vertegenwoordigt in totaal 61 % van het totale aantal gepleegde moorden in 2022.¹²⁶

4.2. Moorden op Sociale leiders en mensenrechtenverdedigers

Colombia-onderzoeker voor ICG, Elizabeth Dickinson, definieert een sociale leider als iemand die opkomt voor zaken in zijn gemeenschap. Dit kan gaan over proper drinkwater, het oproepen tot het steunen van het vredesakkoord tot het verzet tegen rekrutering van kinderen door de gewapende groeperingen.¹²⁷ Het gaat hier ook vaak om gemeenschapsleiders of vertegenwoordigers van de inheemse en Afro-gemeenschappen. Deze personen komen omwille van hun mening snel in conflict

¹²² OHCHR, 08/03/2022, p.7, [url](#)

¹²³ FIP, 14/05/2022, p. 32, [url](#)

¹²⁴ FIP, 14/05/2022, p. 33, [url](#)

¹²⁵ INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

¹²⁶ Futuros Urbanos, 08/2022, [url](#)

¹²⁷ Colombia Calling with Richard McColl [podcast], 03/2020, [url](#)

met de gewapende groeperingen en/of met de grootgrondbezitters. Zowel de gewapende groeperingen als soms de grootgrondbezitters gebruiken vervolgens huurmoordenaars (*sicarios*) om de sociale leider te vermoorden. Hierdoor is het moeilijk te achterhalen wie achter de moord zit. De dader wordt soms wel geïdentificeerd maar daarmee is het nog niet duidelijk wie de eigenlijke opdrachtgever is. Het feit dat dergelijke moorden zelden worden opgelost, leidt tot een zeer hoge mate van straffeloosheid. Als oplossing ziet Dickinson vooral een sterkere en uitgebreidere rol van de rechterlijke macht. Meer militaire aanwezigheid zien de dorpelingen immers meestal als een bijkomend risico, omdat de gewapende groeperingen hen dan kunnen beschouwen als medestanders van de militairen, aldus de onderzoeker.¹²⁸ Ook het Colombiaanse onderzoekscentrum CINEP voegt hier aan toe dat familieleden regelmatig bedreigingen ontvangen indien ze proberen achterhalen wie achter deze moord zat.¹²⁹

Volgens een rapport van juli 2022 van het OHCHR zijn moorden op sociale leiders er vooral op gericht om de organisatiestructuren van de gemeenschappen en het sociale weefsel te verzwakken waardoor ze zich minder kunnen verzetten tegen geweld, uitbuiting en onteigening door de gewapende groeperingen.¹³⁰

Voor 2021 ontving OHCHR 202 beschuldigingen van moorden op mensenrechtenverdedigers. In 100 gevallen kon worden geverifieerd dat de dood van de slachtoffers verband hield met hun werk als mensenrechtenverdediger. In 102 gevallen waren de bewijzen tussen hun werk en hun dood minder conclusief. Twaalf van de slachtoffers in de geverifieerde gevallen waren vrouwen, waaronder zeven inheemse vrouwen, en 88 waren mannen, waaronder negen mannen van Afrikaanse afkomst en negen inheemse mannen. De belangrijkste daders waren leden van de niet-statelijke gewapende groeperingen en criminele organisaties. OHCHR registreerde dat 75 % van alle moorden op sociale leiders in 2021 plaatsvonden in Antioquia, Cauca, Chocó en Valle del Cauca.¹³¹

Cijfers van INDEPAZ geven aan dat in 2020 in totaal 308 sociale leiders werden vermoord, in 2021 171 en voor de eerste zeven maanden van 2022 telt de organisatie 109 slachtoffers.¹³²

Ook cijfers van de FIP geven aan dat 2020 het meest dodelijke jaar was voor sociale leiders sinds het vredesakkoord. Omwille van de mobiliteitsbeperkingen konden de slachtoffers minder beroep doen op de beschermingsmechanismen van de staat. In 2021 daalde het aantal moorden op sociale leiders, volgens gegevens van de FIP, met 22 %. Deze daling is echter niet te wijten aan verbeterde beschermingsmechanismen, aldus de FIP.¹³³ Zo'n 53 % van de moorden op sociale leiders vonden, volgens de FIP, in 2021 plaats in de departementen Cauca, Antioquia, Valle del Cauca en Chocó.¹³⁴

Op gemeentelijk niveau vonden tussen augustus 2018 en augustus 2022 de meeste moorden op sociale leiders plaats in Tumaco, gevolgd door Caloto, Santander de Quilichao, Taraza, Toribio, Corinto, Puerto Guzman, Buenos Aires, Cali, El Tambo en Argelia. Tien van de gemeenten die het meest worden getroffen door dit soort geweld behoren tot het departement Cauca.¹³⁵

Daarnaast registreert het OHCHR eveneens een groot aantal bedreigingen en aanvallen op sociale leiders en mensenrechtenverdedigers. De bedreigingen worden meestal geuit via pamfletten, telefoontjes, sms-berichten, sociale netwerken of via tussenpersonen. Ze hebben vaak tot gevolg dat de activisten hun activiteiten minderen of de gemeenschap en het gebied verlaten.¹³⁶ Zo ontving OHCHR voor 2021 eveneens 1.116 beschuldigingen van bedreigingen en aanvallen op

¹²⁸ Colombia Calling with Richard McColl [podcast], 03/2020, [url](#)

¹²⁹ CINEP, 07/05/2020, [url](#)

¹³⁰ OHCHR, 26/07/2022, p.15, [url](#)

¹³¹ OHCHR, 08/03/2022, p.9, [url](#)

¹³² INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

¹³³ FIP, 14/05/2022, p. 36, [url](#)

¹³⁴ FIP, 14/05/2022, p. 36, [url](#)

¹³⁵ INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

¹³⁶ OHCHR, 26/07/2022, p.16, [url](#)

mensenrechtenverdedigers. Onder de slachtoffers bevonden zich mensen die een actieve rol speelden tijdens de protesten, die opkomen voor landrechten, de rechten van etnische volkeren, milieuactivisten en mensen die zich inzetten voor de uitvoering van het vredesakkoord. Geweld werd ook waargenomen tegen mensen die deelnamen aan programma's van coca-substitutie en die zich verzetten tegen of aangifte doen van illegale mijnbouw, gedwongen rekrutering van minderjarigen, seksueel geweld, afpersing en territoriale controle door niet-statelijke gewapende groeperingen.¹³⁷

Eveneens komt duidelijk uit de gegevens van het OHCHR naar voren dat deze geïdentificeerde sociale leiders vaak behoren tot de inheemse gemeenschappen of gemeenschappen bestaande uit Afro-Colombianen. Ook hier lijken deze moorden een bewuste strategie te zijn van de gewapende groeperingen om de capaciteit om hun rechten op te eisen te beïnvloeden waardoor ze machteloos staan bij de vele onteigeningen van hun gronden. Op deze manier komt het voortbestaan van deze gemeenschappen in gevaar.¹³⁸ Bijvoorbeeld, begin juli 2022, openden niet-geïdentificeerde gewapende individuen in het departement Nariño het vuur op mensen van de inheemse Awagemeenschap in het Inda Sabaleta-reservaat terwijl ze een bijeenkomst over mensenrechten bijwoonden. De daders doodden drie mannen, waaronder de gouverneur van de gemeenschap, en verschillende andere mensen raakten gewond.¹³⁹ Een dag later, in het landelijke gebied van de gemeente Santander de Quilichao, in het departement Cauca, schoten drie niet-geïdentificeerde gewapende mannen een inheemse sociale leider en een bekende leraar in de gemeenschap dood. Bij de aanval kwam ook een andere burger om het leven.¹⁴⁰

De ngo Global Witness heeft Colombia uitgeroepen tot het meest dodelijke land ter wereld voor milieuactivisten. In haar rapport van 2021 vermeldt de ngo dat in het jaar 2020 65 milieuactivisten werden vermoord, meer dan het dubbele van Mexico welke op de tweede plaats staat in de ranking van de ngo.¹⁴¹

De Nationale Beschermingsunit (UNP), vaardigde tussen januari en oktober 2021, 6.244 individuele beschermende maatregelen uit, op 25.777 aanvragen. Zes mensenrechtenvertegenwoordigers werden vermoord in 2021 ondanks de voor hen uitgevaardigde beschermende maatregelen.¹⁴²

4.3. Moorden op ex-FARC-strijders

In 2021 registreerde de verificatiemissie van de VN in Colombia de moord op 54 voormalige leden van de FARC-EP, waardoor het totale aantal van dergelijke moorden eind 2021 op 303 komt sinds de ondertekening van het vredesakkoord.¹⁴³

De ngo INDEPAZ registreerde voor 2018 in totaal 23 moorden op sociale leiders, in 2019 steeg het aantal moorden tot 78, in 2020 waren het er 76, in 2021 registreerde de ngo 53 moorden en voor de eerste zeven maanden van 2022 telde ze 31 moorden.¹⁴⁴

Het rapport van de secretaris-generaal van de VN, António Guterres, over de VN-verificatiemissie in Colombia, tijdens de periode van 26 maart tot 27 juni 2022, benadrukt dat de onveiligheid in de departementen Arauca, Cauca, Meta en Putumayo, de economische re-integratie van voormalige FARC-strijders ondermijnt. Sinds de ondertekening van het vredesakkoord zijn 327 voormalige strijders gedood (11 vrouwen), werden 93 slachtoffer van poging tot doodslag (6 vrouwen) en 27

¹³⁷ OHCHR, 08/03/2022, p.9, [url](#)

¹³⁸ OHCHR, 26/07/2022, p.15, [url](#)

¹³⁹ EFE, 04/07/2022, [url](#)

¹⁴⁰ El Espectador, 05/07/2022, [url](#)

¹⁴¹ Global Witness, 13/09/2021, [url](#)

¹⁴² OHCHR, 08/03/2022, p.10, [url](#)

¹⁴³ OHCHR, 08/03/2022, p.7, [url](#)

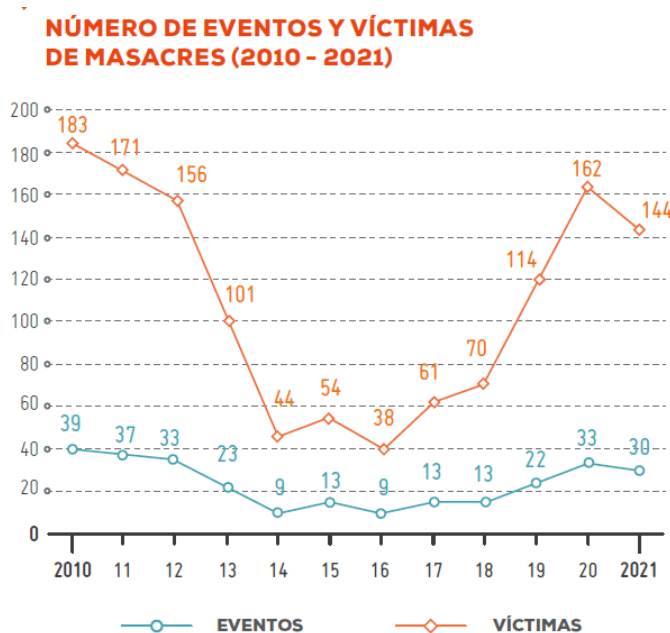
¹⁴⁴ INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

worden als vermist beschouwd (allemaal mannen). Tijdens de verslagperiode van 26 maart tot 27 juni 2022 werden 11 voormalige strijders gedood.¹⁴⁵

Hoewel de beschermende maatregelen ten aanzien van voormalige strijders door de staat werden versterkt sinds 2017, had dit niet het verhoopte resultaat en nam de collectieve veiligheid van deze ex-strijders verder af, aldus de secretaris-generaal. De verzoeken voor individuele bescherming ten aanzien van voormalige strijders nam wel aanzienlijk toe van 144 in 2021 naar 150 voor de eerste helft van 2022, waardoor de tijdige implementatie nog meer onder druk komt te staan.¹⁴⁶

4.4. Bloedbaden

De bloedbaden (*masacres*)¹⁴⁷ of collectieve sterfgevallen, zoals het ministerie van Defensie ze noemt, hebben meerdere verklaringen maar vaak komen ze, volgens een analyse van de FIP, voor in de context van een territoriaal geschil tussen gewapende groeperingen en/of criminele actoren. Sinds 2016 is er sprake van een gestage stijging in het aantal bloedbaden en in de slachtoffers. Het jaar 2020 kent het hoogste cijfer in de afgelopen tien jaar, ondanks de context van de pandemie. Voor 2021 is er een daling van 22 % in het aantal bloedbaden en een daling van 17 % van het aantal slachtoffers vergeleken met 2020.¹⁴⁸

Aantal bloedbaden en slachtoffers 2010-2021 (bron: FIP)¹⁴⁹

De ngo INDEPAZ berekende dat in 2021 96¹⁵⁰ bloedbaden plaatsvonden die 338 levens hebben geëist. Eind mei 2022 telde de organisatie voor 2022 44 bloedbaden, met 158 slachtoffers.¹⁵¹ Voor de periode augustus 2018 tot augustus 2022 telt INDEPAZ in totaal 313 bloedbaden met 1.192 dodelijke

¹⁴⁵ UNSC, 27/06/2022, p.10, [url](#)

¹⁴⁶ UNSC, 27/06/2022, p.10, [url](#)

¹⁴⁷ De VN en Colombiaanse ngo's definiëren bloedbaden (*masacres*) als het vermoorden van drie of meer personen op hetzelfde ogenblik. Al Jazeera, 02/10/2020, [url](#); The Conversation, 15/02/2021, [url](#)

¹⁴⁸ FIP, 14/05/2022, p. 33, [url](#)

¹⁴⁹ FIP, 14/05/2022, p. 33, [url](#)

¹⁵⁰ De cijfers van INDEPAZ zijn gebaseerd op verschillende lokale bronnen waaronder mensenrechtenactivisten en plaatselijke ngo's. De cijfers van de FIP komen van het ministerie van Defensie

¹⁵¹ INDEPAZ, 05/06/2022, [url](#)

slachtoffers. De meeste bloedbaden vonden plaats in Antioquia, gevolgd door Cauca en Valle de Cauca.¹⁵²

4.5. Verdwijningen

Het OHCHR merkt in haar rapport van juli 2022 op dat verdwijningen nog steeds voorkomen in de door een gewapend conflict getroffen gebieden. Verdwijningen worden door de gewapende groeperingen gebruikt als een manier om de lokale gemeenschappen te controleren.¹⁵³ Volgens cijfers van het ICRC van eind augustus 2022 werden in de eerste zes maanden van 2022 61 nieuwe gevallen van vermiste personen gedocumenteerd, allemaal gerelateerd aan gewapende conflicten en geweld. Vanaf de inwerkingtreding van het vredesakkoord in Colombia (december 2016) tot augustus 2022 documenteerde de organisatie in totaal 959 verdwijningen.¹⁵⁴

4.6. Rekrutering van minderjarigen

Het gebrek aan schoolinfrastructuur, maaltijden op school en weinig toekomstperspectief maakt de jongeren in de gebieden met een aanwezigheid van de gewapende actoren extra kwetsbaar voor rekrutering. De jongeren worden uitgebuit door de gewapende groeperingen door onder andere kinderarbeid, mensenhandel en seksuele slavernij. De gewapende groeperingen proberen de jongeren aan zich te binden via het aanbieden van goederen, zoals concerttickets, telefoons, of sommen geld. Ook via intimidatie en bedreigingen proberen ze de jongeren te rekruteren, aldus het OHCHR.¹⁵⁵

In 2021 ontving het OHCHR beschuldigingen inzake 51 gevallen van rekrutering van minderjarigen. Ook werden acht moorden en drie gevallen van seksueel geweld geregistreerd. In twee gevallen ging het om meisjes die eerder waren gerekruteerd. Deze gevallen deden zich voor in de departementen Amazonas, Antioquia, Arauca, Caquetá, Chocó, Córdoba, Guaviare, Nariño, Norte de Santander en Tolima. De eenheid voor uitgebreide zorg en herstel voor slachtoffers (la Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas) registreerde 98 gevallen waar kinderen en jongeren slachtoffer werden van rekrutering. Het Colombiaanse instituut voor gezinswelzijn (Instituto Colombiano de Bienestar Familiar) registreerde 94 gevallen van meisjes, jongens en adolescenten die zeiden dat ze waren gerekruteerd door gewapende groeperingen.¹⁵⁶

Het Colombian Organised Crime Observatory (OCCO), een samenwerkingsverband tussen InSight Crime en de in Bogotá gevestigde Universidad del Rosario, publiceert in februari 2022 een grootschalig onderzoek naar rekrutering van minderjarigen. Voor hun onderzoek deden zij uitgebreid veldwerk, en gebruikten ze de databases van verschillende ngo's en de gepubliceerde gegevens van lokale overheden en politiebureaus. De onderzoekers gebruiken in hun rapport de term illegale rekrutering in plaats van gedwongen rekrutering. De term illegale rekrutering benadrukt het feit dat, hoewel rekrutering van minderjarigen steeds illegaal is volgens internationaal recht, het evenwel niet altijd het resultaat is van dwang.¹⁵⁷

De bevindingen van de onderzoekers tonen aan dat de rekrutering van minderjarigen tijdens de pandemie opnieuw toenam. De gezondheids crisis en de langdurige quarantainemaatregelen als gevolg van de pandemie hebben de armoede vergroot en gewapende groeperingen in staat gesteld om hun sociale controle in veel gemeenschappen te vergroten. De sluiting van scholen op het platteland

¹⁵² INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

¹⁵³ OHCHR, 26/07/2022, p.18, [url](#)

¹⁵⁴ ICRC, 30/08/2022, [url](#)

¹⁵⁵ OHCHR, 26/07/2022, p.23, [url](#)

¹⁵⁶ OHCHR, 26/07/2022, p.23, [url](#)

¹⁵⁷ OCCO, 02/2022, p.7, [url](#)

betekende dat kinderen, van wie velen geen internet en computers hadden, aan hun lot werden overgelaten. De vrije tijd en het gebrek aan toezicht boden hen ruime mogelijkheden om opdrachten voor gewapende groeperingen uit te voeren.¹⁵⁸

Fuente: Centro Nacional de Memoria Histórica y OCCO

Rekrutering minderjarigen tussen 2000 en 2020 (bron: OCCO)¹⁵⁹

Tussen 2017 en 2020 registreerden de onderzoekers 1.020 gevallen van illegale rekrutering waarbij het aantal in stijgende lijn loopt na 2017. Ze wijzen op het feit dat dit cijfer eerder een onderschatting is aangezien veel slachtoffers en hun families ervoor kiezen dergelijke activiteiten niet te melden. De rekrutering vond plaats in 30 van de 32 departementen (niet in Guainía en San Andrés). Maar de helft van de rekruteringen tussen 2017 en 2020 vonden wel plaats in de departementen Córdoba (194), Antioquia (164) en Chocó (144). De departementen Nariño, Cauca, Caquetá, Guaviare, Vaupés, Arauca en Norte de Santander vertegenwoordigen een hoog risico met tussen de 27 en 64 rekruteringen elk. Putumayo, Amazonas, Meta, Valle del Cauca, Bolívar en Cundinamarca tellen elk tussen de 10 en 26 rekruteringen. Samen zijn deze departementen verantwoordelijk voor 96 % van de rekruteringen. Op gemeentelijk niveau telden de gemeenten Puerto Libertador (Córdoba), Montelíbano (Córdoba), Cáceres (Antioquia), Montería (Córdoba) en San José de Uré (Córdoba) de meeste rekruteringen.¹⁶⁰

Over de manier van rekruteren zeggen de onderzoekers dat dit sterk afhangt van regio tot regio. Dwang en doodsb bedreigingen blijven veelvoorkomende vormen van rekrutering, vooral in gebieden waar gewapende actoren niet de middelen of tijd hebben om de jongeren te verleiden. Hun modus operandi hangt volledig af van de regio en varieert naargelang het niveau van sociale controle die een groepering over een gemeenschap uitoefent. Methoden die door gewapende groeperingen werden gebruikt tijdens de onderzoeksperiode, waren onder meer het aanbieden van geld, drugs, alcohol, kleding, motorfietsen of wapens. De groeperingen hebben zelfs voetbaltoernooien georganiseerd. De financiële prikkels lijken volgens de onderzoekers te zijn toegenomen, aangezien de gemiddelde betaling aan aangeworven jongeren vroeger rond de 380\$ schommelde, en de laatste jaren lijken te zijn gestegen, bijvoorbeeld in Tumaco, tot ongeveer 964\$. In regio's waar armoede en minimale aanwezigheid van de staat jongeren weinig alternatieven biedt, blijken dergelijke financiële prikkels

¹⁵⁸ OCCO, 02/2022, p.79, [url](#)

¹⁵⁹ OCCO, 02/2022, p.8, [url](#)

¹⁶⁰ OCCO, 02/2022, p.15, [url](#)

voldoende, aldus de onderzoekers.¹⁶¹ Inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen liepen het grootste risico wat betreft illegale rekrutering.¹⁶²

Hoewel het een overwegend landelijk fenomeen is, staan de steden Montería en Medellín ook in de top tien van gemeenten met de meeste rekruteringen van minderjarigen tussen 2017 en 2020. De gewapende niet-statelijke groeperingen vormen steeds meer allianties met stedelijke bendes om hen te helpen bij de handel in en de verkoop van drugs, aldus het rapport.¹⁶³

5. Impact op de bevolking

De verschillende vormen van geweld door de gewapende groeperingen, beschreven in hoofdstuk 4, hebben vanzelfsprekend een sterke impact op het leven van de lokale bevolking. Het rapport van het OHCHR van maart 2022 over de mensenrechtensituatie in Colombia doorheen 2021, merkt bovendien op dat het geweld gepleegd door de gewapende en criminele groeperingen een disproportionele impact heeft op de inheemse, Afro-Colombiaanse en boerengemeenschappen.¹⁶⁴ Naast deze vormen van geweld heeft de aanwezigheid van de gewapende en criminele groeperingen nog op een andere manier impact op het leven van de burgers, namelijk door de sociale controle die deze groeperingen over hen uitoefenen, de *confinement* (opsluiting in hun woongebied) die de groeperingen de bewoners opleggen waardoor hun bewegingsvrijheid ernstig wordt aangetast en de ontheemding die het geweld veroorzaakt.

5.1. Sociale controle en stigmatisatie

In de maand juli 2022 circuleerden verschillende video's online waarop strijders van het 33^e FARC-front overdag openlijk in de straten van Tibú patrouilleerden. Tibú behoort tot het departement Norte de Santander en ligt vlak aan de grens met Venezuela. Ook het ELN werd in deze periode openlijk in de straten van Tibú gesignaleerd. In de video's is te zien hoe de gemaskerde strijders burgers ondervragen en voertuigen stoppen terwijl ze door de straten van de stad rijden. Een video toonde de FARC-dissidenten voor het kantoor van de burgemeester in Tibú. De leider van de groep sprak de lokale bevolking toe en zei dat ze aanwezig waren in het gebied om bescherming te bieden. Ze stelden zich hierbij voor als de stedelijke strijdkrachten van het 33^e Front. Eerder werd dezelfde groep strijders gefilmd terwijl ze bars en nachtclubs in de stad bezochten en burgers vertelden dat ze voor de veiligheid zorgden in het gebied.¹⁶⁵ Bronnen in Tibú vertelden onderzoekers van InSight Crime dat de FARC-patrouilles sinds eind 2021 sterk toenamen en dat ze zich in 2022 ook bezighielden met het bestraffen van vermeende dieven en drugsdealers. De straffen varieerden van openbare vernedering tot de dood.¹⁶⁶

Bovenstaande gebeurtenis is een typisch gebruik van sociale controle door de gewapende groeperingen. Via het uitoefenen van deze sociale controle proberen de gewapende groeperingen de lokale bevolking onder controle te houden en aan hen te binden. Elk van de verschillende gewapende groeperingen past deze tactiek toe in de door hun gecontroleerde gebieden. Ze gebruiken hiervoor verschillende mechanismen van sociale controle. In sommige gebieden persen de groeperingen vooral geld af of controleren ze de mobiliteit van de bevolking. Op andere plaatsen nemen de groeperingen sommige functies van de staat over en regelen ze het gemeenschapsleven, nemen ze beslissingen

¹⁶¹ OCCO, 02/2022, pp. 57-75, [url](#)

¹⁶² OCCO, 02/2022, pp. 88-100, [url](#)

¹⁶³ OCCO, 02/2022, p.52, [url](#)

¹⁶⁴ OHCHR, 08/03/2022, p.7, [url](#)

¹⁶⁵ InSight Crime, 21/07/2022, [url](#)

¹⁶⁶ InSight Crime, 21/07/2022, [url](#)

over familiekwetsies of beslechten ze lokale rechtszaken. Ook verplichten ze de lokale bevolking om hun legale gewassen, of activiteiten zoals visvangst of de jacht, te verlaten, ten voordele van het ontwikkelen van illegale activiteiten. Dit resulteert vaak in dwangarbeid en verhoogt de drempel voor de bevolking om de autoriteiten te contacteren.¹⁶⁷

Ook houden de diverse gewapende groeperingen zich bezig met het opleggen van gedragsregels waarbij ze in sommige gevallen ook de uiting van een bepaalde seksuele oriëntatie verbieden. Ook beperken en controleren ze de invoer en handel van voedsel en andere essentiële producten, leggen ze kaarten voor de identificatie van de bevolking op en beperken ze soms de communicatie met andere gemeenschappen.¹⁶⁸

Vanwege de afwezigheid van de staatsinstellingen in deze gebieden is er een ernstige onderrapportage van dit soort gebeurtenissen omwille van het veiligheidsrisico dat dit meebrengt voor de plaatselijke bewoners, aldus het OHCHR.¹⁶⁹

Naast deze diverse vormen van sociale controle merkt het OHCHR ook op dat de bewoners uit gebieden die onder controle staan van de gewapende groeperingen ook te maken krijgen met stigmatisatie. Zo worden ze door rivaliserende groeperingen of soms door de lokale autoriteiten gezien als sympathisanten of handlangers van de gewapende groepering die hun territorium controleert.¹⁷⁰ In haar rapport van maart 2022 maakt het OHCHR ook melding van staatsveiligheidstroepen die de lokale bevolking beschuldigden van collaboratie met de gewapende groeperingen. Langs de andere kant werden inwoners die wel informatie gaven aan de militairen, slachtoffer van vergelding en zelfs moorden door de niet-statelijke gewapende groeperingen, aldus de analyse van het OHCHR.¹⁷¹

5.2. Ontheemding en *confinement*

De secretaris-generaal van de VN, António Guterres, wijst in zijn rapport over de VN-verificatiemissie in Colombia tijdens de periode van 26 maart tot 27 juni 2022, op het feit dat gedwongen verplaatsingen en *confinement* sinds 2017 elk jaar stijgen.¹⁷² Tussen januari en mei 2022 hadden 60.765 burgers te lijden onder *confinement* en raakten meer dan 33.800 mensen gedwongen ontheemd. De meeste onder hen behoren tot inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen.¹⁷³

Het OHCHR meldde voor 2021 een stijging van het aantal gedwongen verplaatsingen veroorzaakt door het geweld en de gebeurtenissen van *confinement*, veroorzaakt door de niet-statelijke gewapende groeperingen. Volgens de organisatie raakten 72.388 mensen (inclusief 12.848 kinderen) tussen januari en november 2021 ontheemd, terwijl in heel 2020 26.291 mensen op de vlucht sloegen. Bovendien werden 57.787 mensen slachtoffer van *confinement* tussen januari en november 2021. Eveneens volgens het OHCHR was 69 % van de ontheemde bevolking en 96 % van de bevolking die leed onder *confinement*, van inheemse of Afrikaanse afkomst.¹⁷⁴

De acties van de gewapende actoren leidden volgens het IDMC in 2021 tot 134.000 interne ontheemdingen. De vier departementen aan de Pacifische kust waren goed voor bijna de helft van het totaal. Aan het eind van 2021 leefden ongeveer 5.235.000 mensen op de vlucht als gevolg van conflicten en geweld, aldus IDMC.¹⁷⁵

¹⁶⁷ OHCHR, 26/07/2022, p.10 [url](#)

¹⁶⁸ OHCHR, 26/07/2022, p.10, [url](#)

¹⁶⁹ OHCHR, 26/07/2022, p.10, [url](#)

¹⁷⁰ OHCHR, 26/07/2022, p.12, [url](#)

¹⁷¹ OHCHR, 08/03/2022, p.7, [url](#)

¹⁷² UNSC, 27/06/2022, p.9, [url](#)

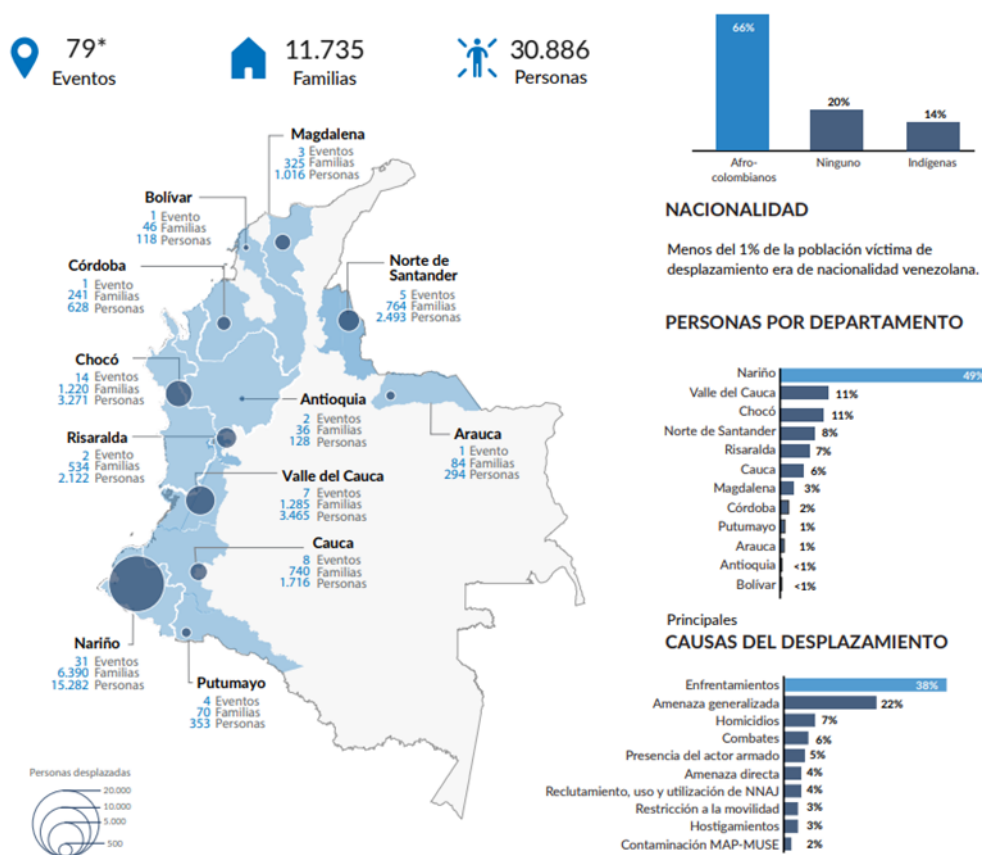
¹⁷³ UNSC, 27/06/2022, p.9, [url](#)

¹⁷⁴ OHCHR, 08/03/2022, p.6, [url](#)

¹⁷⁵ IDMC, 19/05/2022, [url](#)

Colombia was, volgens IDMC, een van de eerste landen die beleid en wettelijke kaders opstelde voor ontheemden, met name de nationale wet inzake binnenlandse ontheemding van 1997 en de Slachtofferwet van 2011. Het land heeft ook 's werelds meest uitgebreide register van conflictsslachtoffers, welke ontheemden identificeert.¹⁷⁶ Iets meer dan negen miljoen mensen (9.3 miljoen) hebben zich aangemeld als slachtoffer van het conflict, waarvan 7,42 miljoen aanvaard zijn als slachtoffer en dus opgenomen zijn in het register van slachtoffers, het Registro Único de Víctimas (RUV).¹⁷⁷

Volgens de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR vonden tussen januari en juni 2022, 79 grootschalige ontheemdingen plaats die 30.886 mensen troffen (11.735 gezinnen).¹⁷⁸ Zoals op onderstaande grafiek wordt aangetoond vonden de helft van de gevallen van ontheemding de eerste helft van 2022 plaats in Nariño en werd de Afro-Colombiaanse populatie disproportioneel getroffen.

Kaart en grafiek: UNHCR, gevallen van ontheemding tussen januari en juni 2022.¹⁷⁹

Het UNHCR geeft voor begin 2022 aan dat tussen januari en maart 2022 er zestien gevallen van *confinement* plaatsvonden met meer dan 38.709 opgesloten personen (9.062 gezinnen). De vluchtelingenorganisatie definieert *confinement* als een gebeurtenis waarbij de inwoners van een gemeenschap, als gevolg van acties van de gewapende actoren, hun mobiliteit dermate verliezen dat

¹⁷⁶ IDMC, 19/05/2022, [url](#)

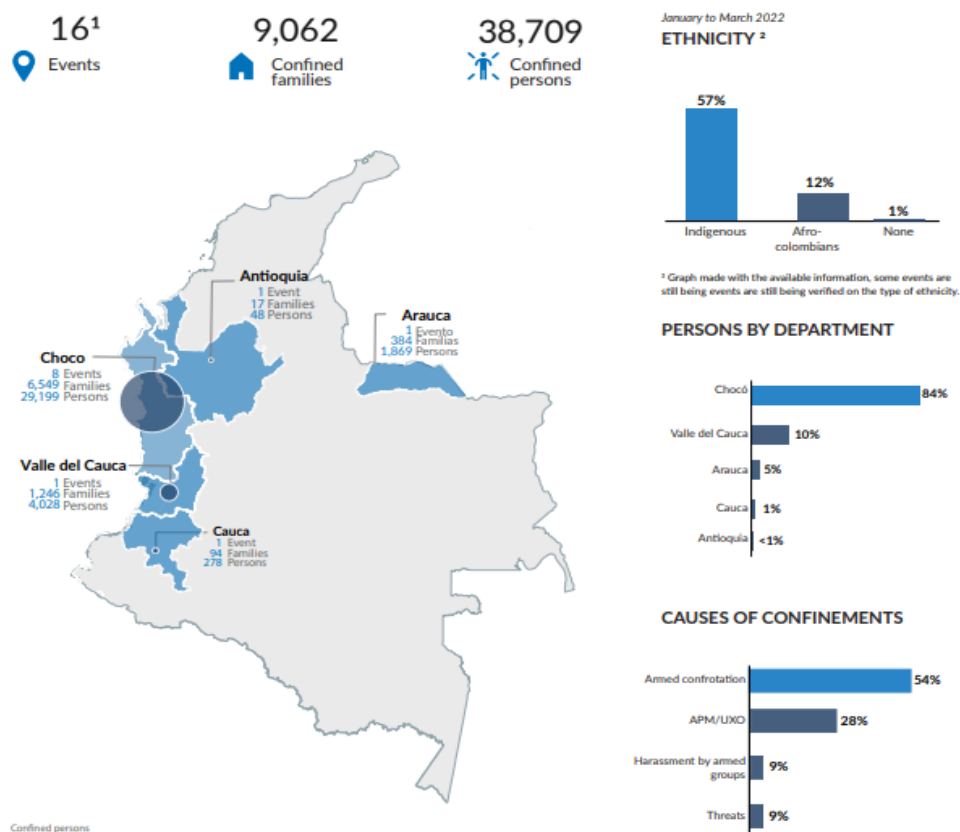
¹⁷⁷ UARIV, 12/09/2022 [last update], [url](#)

¹⁷⁸ UNHCR, 30/06/2022, [url](#)

¹⁷⁹ UNHCR, 30/06/2022, [url](#)

ze geen toegang meer hebben tot de voor hun overleven noodzakelijke middelen.¹⁸⁰ Deze statistieken tonen een toename van 115 % in vergelijking met 2021. Tussen januari en juni 2022 bevestigde de organisatie 26 gebeurtenissen van *confinement*, die 43.488 mensen getroffen. Dit betekent een stijging van 31 % ten opzichte van de dezelfde periode van 2021. Het zwaarst getroffen departement is Chocó met 77 % van de gebeurtenissen van *confinement*.¹⁸¹

In bijna alle gevallen waren gewapende confrontaties tussen het ELN en de Clan del Golfo de belangrijkste oorzaak van *confinement*. In meer dan de helft van de gevallen behoorden de slachtoffers tot de inheemse gemeenschap.¹⁸²

Kaart en grafiek: UNHCR, gevallen van *confinement* tussen januari en maart 2022.¹⁸³

Om meer inzicht te krijgen in deze toename van *confinement* en waarom de gewapende groeperingen de afgelopen referentieperiode hier meer gebruik van maakten, contacteerde Cedoca per mail ICG-onderzoekster Colombia, Elizabeth Dickinson. De onderzoekster antwoordde dat de gewapende groeperingen ontdekten dat *confinement* ook een handig militair instrument is, mede door:

¹⁸⁰ UNHCR, 03/05/2022, [url](#)

¹⁸¹ UNHCR, 30/06/2022, [url](#)

¹⁸² UNHCR, 03/05/2022, [url](#)

¹⁸³ UNHCR, 03/05/2022, [url](#)

"Confinement is a useful military tool because:

- It allows the groups to know "who is who" - if the area is confined, then anyone leaving or entering is assumed to be an enemy or an infiltrator. This is particularly important since most armed groups today do not wear uniforms and hence it is not easy for a newly-arrived around group to know who is working with an enemy group.
- It facilitates social and political control. Confinement is a very clear way to signal to the population who is in control, who sets the rules, and that there will be penalties for breaching regulations.
- It renders the community economically and socially vulnerable, making them more likely to collaborate out of fear and necessity."¹⁸⁴

5.3. Antipersoonsmijnen

Volgens de ngo INDEPAZ stierven in de periode augustus 2018 tot augustus 2022 in totaal 538 personen als gevolg van een ontploffing van een antipersoonsmijn. Hiervan waren 344 personen burgers en 194 lid van een ordedienst. Voor 2021 telde de organisatie 133 dodelijke slachtoffers en in de eerste zeven maanden van 2022, 61 dodelijke slachtoffers. Veruit de meeste slachtoffers (109) vielen voor de gehele periode in de gemeente Tumaco.¹⁸⁵

6. Geografische verdeling

6.1. De conflict gerelateerde gebieden

Zoals reeds aangehaald in hoofdstuk 2.3.3 blijkt uit de analyse van de FIP dat de gebieden met een problematische veiligheidssituatie in 2018 qua geografische locatie grotendeels dezelfde waren als eind 2021, waarbij het merendeel van de gewapende confrontaties en acties van de gewapende groeperingen zich concentreert in de departementen Norte de Santander, Arauca, Antioquia, Cauca en Nariño. Bijkomend zijn er voor 2021-2022 een aantal regio's waar de veiligheidssituatie recent verslechterde. Dit is onder andere het geval in regio's zoals Chocó, Putumayo en Valle del Cauca.¹⁸⁶

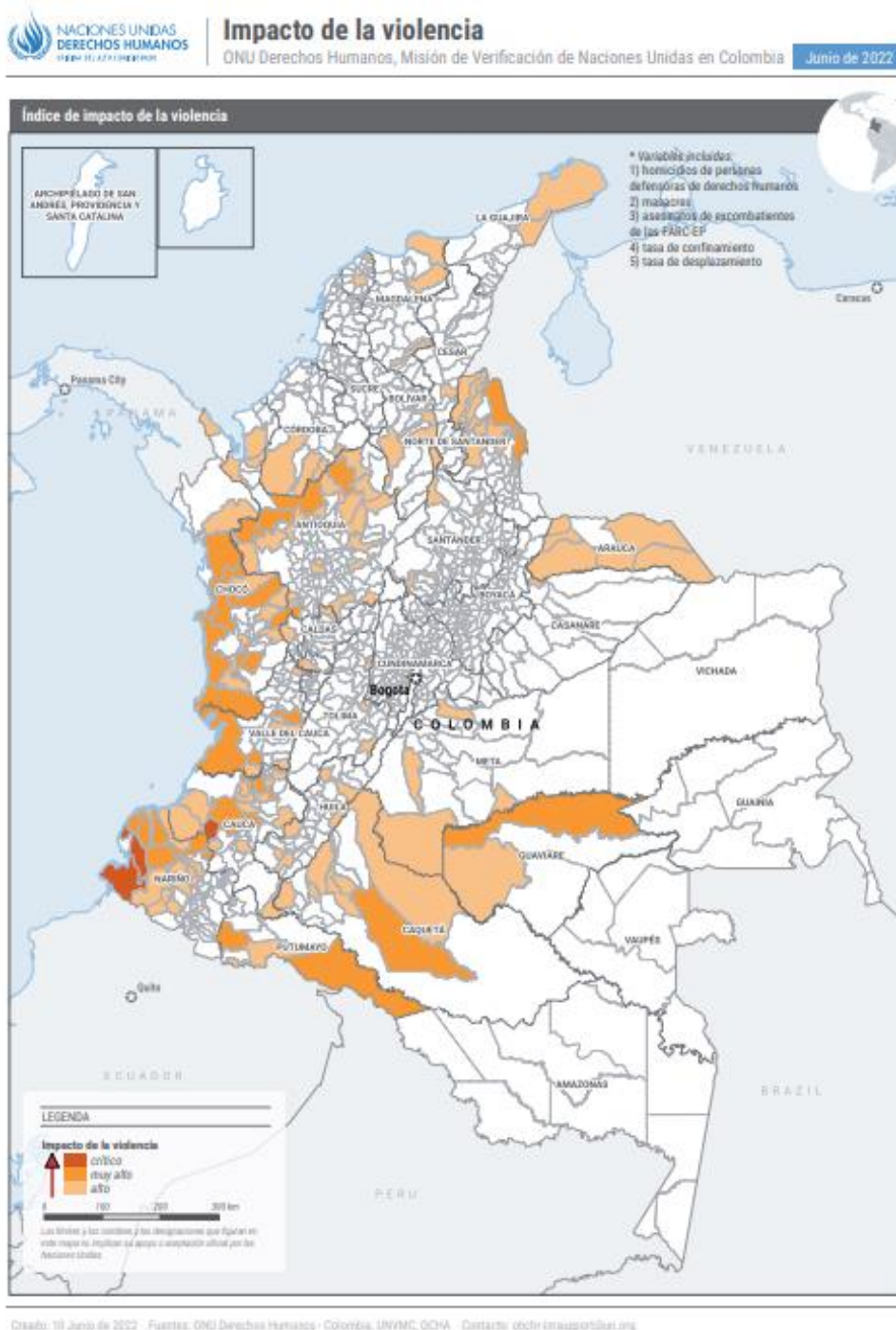
Onderzoekers van de VN ontwikkelden een index om de gemeenten te identificeren die doorheen 2021 het meest werden getroffen door het geweld. Hiervoor hanteerden ze vijf gerelateerde variabelen van het toegepaste geweld: 1) moorden op verdedigers van mensenrechten; 2) bloedbaden; 3) verplaatsingen van de bevolking gerapporteerd door het Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Zaken (OCHA) per 100.000 inwoners; 4) het aantal gevallen van *confinement* gerapporteerd door OCHA per 100.000 inwoners; en 5) moorden op ex-strijders van de FARC-EP gerapporteerd door de verificatiemissie van de VN in Colombia. Vervolgens deelden zij de gemeenten in volgens risicograad: hoog, zeer hoog en kritiek.¹⁸⁷ Een overzicht van de in de index opgenomen gemeenten, met bijhorende kwalificatie, bevindt zich in bijlage 2 van dit rapport. Op de kaarten van juni 2022 geeft dit onderstaande weergave.

¹⁸⁴ Dickins E., e-mail, 13/06/2022

¹⁸⁵ INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

¹⁸⁶ FIP, 14/05/2022, p. 15, [url](#)

¹⁸⁷ OHCHR, 26/07/2022, p.6, [url](#)

OHCHR, impact van het geweld Index¹⁸⁸

De VN-onderzoekers stellen dat het geweld vooral de mensen in afgelegen rurale gebieden treft waar ook een beperkte aanwezigheid van de staat is en waar het multidimensionale armoedecijfer meestal hoger is. In deze gebieden zijn de meerderheid van de inwoners van inheemse origine, Afro-

¹⁸⁸ OHCHR, 26/07/2022, p.6, [url](#)

afstammelingen en boeren. Het geweld en de gevolgen ervan zijn ook aanwezig in stedelijke gebieden zoals Buenaventura, Cali en Quibdó of in gemeentelijke hoofdsteden zoals Santander de Quilichao in het departement Cauca. Het risico voor de plaatselijke bevolking stijgt ook volgens de onderzoekers beduidend in die gebieden waar zich een territoriaal geschil afspeelt tussen verschillende gewapende groeperingen. Het niveau van geweld stijgt telkens wanneer de gewapende groeperingen zich kwetsbaar lijken te voelen door de aanwezigheid van een rivaliserende gewapende groepering. Op die plaatsen waar een gewapende groepering exclusieve invloed heeft is het geweld ten aanzien van de plaatselijke bevolking beduidend lager.¹⁸⁹

Naar gemeenten toe stelt de ngo INDEPAZ dat uit de gegevens van de laatste vier jaar (augustus 2018 – augustus 2022) voor zowel het aantal moorden op sociale leiders, ex-FARC-strijders en het aantal *masacres* blijkt dat Tumaco de meest getroffen gemeente was, met 73 gebeurtenissen in de bestudeerde categorieën.¹⁹⁰ De dertien meest getroffen gemeenten zijn volgens de ngo INDEPAZ:

Municipios	Hechos/Eventos
Tumaco	73
Santander De Quilichao	40
Caloto	32
Tarazá	31
Cali	29
Corinto	29
Argelia	26
Toribío	25
El Tambo	24
Buenos Aires	22
Puerto Asís	22
Cúcuta	21
Puerto Guzmán	21

INDEPAZ; Gemeenten met de meeste feiten in de categorie *masacres*, moorden op sociale leiders en moorden op ex-FARC-leden.¹⁹¹

6.2. Situatie grote steden

Volgens het Internationaal Instituut voor Strategische Studies (IISS) zijn steden evenwel geen geïsoleerde eilanden en worden ze getroffen en beïnvloed door conflictdynamieken via transnationale illegale handel en niet-statelijke gewapende groepen. Hoewel het gewapend conflict zich vooral op het platteland concentreert, vormen steden knooppunten waar illegale economische en politieke

¹⁸⁹ OHCHR, 26/07/2022, p.6, [url](#)

¹⁹⁰ INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

¹⁹¹ INDEPAZ, 02/08/2022, [url](#)

netwerken samenkomen in de vorm van cocaïnetransporten, witwassen van geld en de activiteiten van talloze gewapende groeperingen die zich verrijken door transnationale drugshandel en criminaliteit.¹⁹²

Tussen januari en juni 2022 vonden in de hoofdstad Bogotá 467 moorden plaats, wat een daling is vergeleken met de 556 geregistreerde moorden in de eerste helft van 2021. Met dit aantal registreerde de stad het laagste aantal moorden van de afgelopen 20 jaar, voor de eerste helft van het jaar. Bogotá heeft hiermee een gemiddeld cijfer van 6 moorden per 100.000 inwoners.¹⁹³ De moordcijfers voor de steden Medellín (7), Barranquilla (14), Cali (19), Cartagena (17), Bucaramanga (9) y Cúcuta (15) lagen voor de eerste helft van 2022 hoger dan deze van de hoofdstad, maar nog steeds onder het nationale gemiddelde.¹⁹⁴

De ranking van een Mexicaanse ngo (Consejo Ciudadano para la Seguridad Pública y Justicia Penal) van de 50 meest gewelddadige steden ter wereld, vermeldt vier Colombiaanse steden. Drie ervan, Buenaventura, Cali en Palmira, behoren tot het departement Valle del Cauca, waarvan Cali de hoofdstad is. Cúcuta wordt genoemd als de vierde gevaarlijkste stad in Colombia, volgens de Mexicaanse ngo.¹⁹⁵

Buenaventura is een havenstad met tussen de 350.000 en 500.000 inwoners, waarvan 90 % Afro-Colombianen zijn.¹⁹⁶ De stad stond voor 2021 op de 13^e plaats in de ranking terwijl het in 2020 nog niet op de lijst voorkwam. De stad wordt fel bestreden door criminele actoren die controle willen over de maritieme cocaïneroutes naar Azië, de Verenigde Staten en Midden-Amerika. Lokale veiligheidsexperts en mensenrechtenverdedigers verklaren dat een oorlog tussen twee rivaliserende facties van een lokale drugsgroep, La Local, die banden heeft met de Clan del Golfo, verantwoordelijk zijn voor de toename van het geweld.¹⁹⁷

De volgende hoogst gerangschikte Colombiaanse stad was Cali (24^e). De hoofdstad van het departement Valle del Cauca, ongeveer 100 kilometer van Buenaventura, heeft lange tijd gediend als doorvoerpunt voor cocaïne, maar ook als knooppunt voor het witwassen van geld en drugshandel op straatniveau. De stad registreerde een stijging van 13 % in moorden in 2021. Maar de hoge ranking van Cali kan ook deels worden toegeschreven aan een reeks anti-regeringsprotesten en politieoptredens die plaatsvonden tussen mei en juni 2021. Verschillende criminele groepen maakten gebruik van de onrust. Dit blijkt ook uit het feit dat voor de eerste helft van 2022 opnieuw een daling van het aantal moorden kon worden opgetekend. De stad kende de eerste helft van het jaar een daling van het aantal moorden van 23,5 %. Volgens cijfers van het Cali Security Observatory was er een daling van 152 moorden, namelijk van 646 in de eerste helft van 2021 naar 494 moorden in de eerste helft van 2022. Volgens het Cali Security Observatory zijn onder de slachtoffers van deze 494 moorden 456 mannen en 38 vrouwen. Dit aangezien mannen meer worden blootgesteld aan banden met bendes en criminele organisaties in wijken (*comunas*) zoals 3,14,15 en 21, waar deze groeperingen aanwezig zijn, aldus Juan Camilo Cock, directeur van de Alvaralice Foundation, een ngo uit Cali die zich richt op het creëren van vrede. De wijk in Cali waar in het eerste semester van 2022 de meeste moorden plaatsvonden, was nummer 14.¹⁹⁸

De stad Palmira stond voor 2021 34^e op de lijst. De stad verscheen voor het laatst in de ranking in 2019 (37^e). Palmira herbergt de belangrijkste luchthaven van Valle del Cauca, die volgens de

¹⁹² IISS, 30/07/2018, [url](#)

¹⁹³ Alcaldía de Bogotá, 06/07/2022, [url](#)

¹⁹⁴ Alcaldía de Bogotá, 06/07/2022, [url](#)

¹⁹⁵ InSight Crime, 24/03/2022, [url](#)

¹⁹⁶ AFP, 06/09/2022, [url](#)

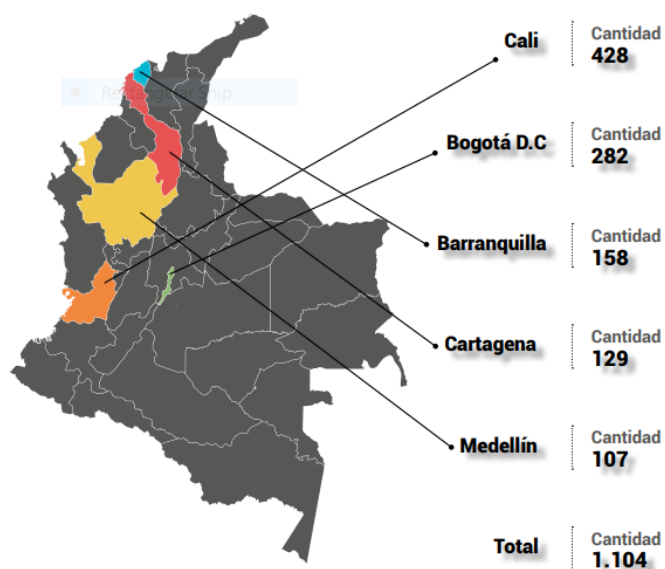
¹⁹⁷ AFP, 06/09/2022, [url](#)

¹⁹⁸ El País, 05/07/2022, [url](#)

autoriteiten door criminele groeperingen wordt gebruikt om cocaïne en illegaal goud te exporteren, evenals om wapens uit de Verenigde Staten te importeren.¹⁹⁹

Ten slotte is Cúcuta de vierde gevaarlijkste stad in Colombia met een 44^e plaats in de ranking. De veiligheidssituatie van de hoofdstad van het departement Norte de Santander is complex en wordt bepaald door de aanwezigheid van de verschillende gewapende groeperingen, waaronder het ELN dat eveneens een sterke aanwezigheid heeft net over de grens in Venezuela. Ook de sterke migratie van Venezolaanse vluchtelingen had een grote invloed op de veiligheidssituatie.²⁰⁰

De denktank Futuros Urbanos haalt voor de periode 2017-2022 een verdubbeling aan van het aantal *sicariatos* (huurmoorden) (zie hoofdstuk 4.1). Volgens de denktank werd een op de vijf *sicariatos* gepleegd in de vijf belangrijkste steden van het land. Cali kende in 2022 het hoogst aantal huurmoorden (430), gevolgd door Bogotá (282). Voor de hoofdstad is dit een belangrijke verandering. In 2017 werd ongeveer 10 % van de moorden toegeschreven aan *sicarios* (huurmoordenaars). Tegen 2021 werd dit echter de meest gepleegde soort moord, goed voor 39 % van alle moorden dat jaar. Ook in Cartagena en Barranquilla werd een belangrijke stijging opgetekend. Medellín kende dan weer een duidelijke vermindering van moorden door huurmoordenaars, met een daling van 330 gevallen in 2017 naar 182 in 2021.²⁰¹

Fuente: SIEDCO-PONAL (22/08/2022)
Cálculos: Futuros Urbanos

Huurmoorden tussen januari-augustus 2022 (bron: Futuros Urbanos)²⁰²

¹⁹⁹ InSight Crime, 24/03/2022, [url](#)

²⁰⁰ Infobae, 11/04/2022, [url](#)

²⁰¹ Futuros Urbanos, 08/2022, p.3, [url](#)

²⁰² Futuros Urbanos, 08/2022, p.8, [url](#)

7. Vluchtelingen uit Venezuela

Sinds 2015 is er een constante migratiestroom van Venezuela naar Colombia. Deze migratie is het gevolg van een verslechterde economische, politieke en veiligheidssituatie in Venezuela. Volgens cijfers van 5 maart 2020, gepubliceerd door het Coordination Platform for Refugees and Migrants from Venezuela, Response for Venezuelans (R4V)²⁰³ hadden 4.933.920 Venezolanen het land verlaten begin maart 2020.²⁰⁴ Volgens dezelfde organisatie hadden 6.805.209 Venezolanen het land verlaten tegen begin augustus 2022. De overgrote meerderheid (zo'n 5,75 miljoen) vindt opvang in de regio met Colombia en Peru als koplopers. Samen vangen beide landen ongeveer 3,8 miljoen Venezolanen op, waarvan er tegen augustus 2022, 2,5 miljoen in Colombia verblijven, volgens R4V.²⁰⁵

De regering van Colombia heeft op 8 februari 2021 een tijdelijke beschermingsstatus (Temporary Protection Status, TPS) van tien jaar aangekondigd voor Venezolanen die in het land wonen of die de komende twee jaar via officiële controleposten binnenkomen. Als aanvulling op internationale bescherming biedt TPS Venezolanen documentatie en toegang tot rechten, en dus een kans om lokaal te integreren. Dit initiatief zal naar verwachting de komende tien jaar meer dan 2,1 miljoen Venezolanen ten goede komen. De TPS bestaat uit drie stappen:

- Online voorregistratie
- Individuele biometrische registratie
- Levering van documentatiekaarten (Temporary Protection Permits, TPP)²⁰⁶

Volgens R4V hebben in augustus 2022, 333.8062 Venezolanen een regulier verblijf, 1.848.744 Venezolanen een TPS (in juni 2022 hebben 1 miljoen Venezolanen effectief de verblijfskaart, terwijl 800.000 nog in de procedure zitten²⁰⁷) en zijn er eveneens 295.0383 Venezolanen met een illegaal verblijf.²⁰⁸

Venezolaanse migranten hebben zich voornamelijk gevestigd in de grote steden van Colombia. In de hoofdstad Bogotá staan zo'n 495.000 Venezolanen geregistreerd, terwijl nog eens 191.000 Venezolanen in Medellín, de op één na grootste stad van Colombia, wonen. Daarna komt de grensstad Cúcuta, Cali, en de havenstad Barranquilla.²⁰⁹ Een recent onderzoek van ICG van augustus 2022 naar de leefomstandigheden van Venezolanen in Colombia toont aan dat vele Venezolanen hier in zeer precare omstandigheden leven. Vooral de toegang tot legaal werk wordt sterk bemoeilijkt. Volgens ICG zijn Venezolanen hierdoor zeer kwetsbaar voor rekrutering door gewapende groeperingen en lopen ze buitengewone risico's op Colombiaans grondgebied. Ze zijn vaak onbekend met de Colombiaanse wetgeving en de rechten die deze biedt, en onwetend over de ongeschreven regels in conflictgebieden zoals avondklokken en gedragscodes opgelegd door de gewapende groeperingen. In de stedelijke centra van onder andere Bogotá raken straatarme migranten onder meer verstrikt in bendegeweld, huurmoorden en drugshandel. Buiten de steden worden ze ingezet in de cocateelt, illegale mijnbouw en andere illegale activiteiten, aldus ICG.²¹⁰

²⁰³ "The Regional Inter-Agency Coordination Platform was established pursuant to the request by the UN Secretary-General to UNHCR and IOM on 12 April 2018, to lead and coordinate the response to refugees and migrants from Venezuela" Regional Inter-Agency Coordination Platform, s.d., [url](#)

²⁰⁴ Regional Inter-Agency Coordination Platform, s.d., [url](#)

²⁰⁵ Regional Inter-Agency Coordination Platform, 05/08/2022, [url](#)

²⁰⁶ UNHCR, 11/2021, [url](#)

²⁰⁷ Presidencia de la República - Colombia, 01/06/2022, [url](#)

²⁰⁸ Regional Inter-Agency Coordination Platform, 05/08/2022, [url](#)

²⁰⁹ ICG, 09/08/2022, [url](#)

²¹⁰ ICG, 09/08/2022, [url](#)

Samenvatting

Deze COI Focus beschrijft de veiligheidssituatie in Colombia voor de periode augustus 2021 tot en met augustus 2022.

De veiligheidssituatie tijdens het afgelopen referentiejaar werd onder andere beïnvloed door de nakende verkiezingen van maart en mei 2022. Hoewel de verkiezingen grotendeels zonder problemen verliepen werd de periode hiernaartoe door de MOE wel benoemd als het meest gewelddadige verkiezingsklimaat van het afgelopen decennium. De verkiezingen werden gewonnen door de linkse Gustavo Petro die begin augustus 2022 officieel aantrad als de nieuwe president van Colombia. Petro maakte in augustus 2022 onmiddellijk duidelijk onderhandelingen te willen opstarten met verschillende gewapende groeperingen van het land, waaronder het ELN, de dissidente groeperingen van het FARC en de Clan del Golfo. Hij ondernam hiertoe ook reeds de eerste stappen.

Verschillende experts beschrijven de veiligheidssituatie in Colombia vandaag als een hybride situatie van conflict en georganiseerde misdaad. Volgens de FIP bevindt Colombia zich niet in een nieuwe oorlogscyclus of in een volledige heropleving van het geweld maar is de veiligheidssituatie de afgelopen jaren wel verslechterd. De gewapende groeperingen slaagden erin om tijdens de COVID-19-pandemie hun macht verder te consolideren en hun grip op hun territoria te versterken. Data tonen evenwel aan dat het aantal gewapende acties en confrontaties licht daalde tegenover 2020. Ook het aantal moorden op sociale leiders en ex-FARC-strijders daalde licht, in tegenstelling tot het totale aantal moorden. De impact op de bevolking door de acties van de gewapende groeperingen nam echter wel toe. Dit is grotendeels te wijten aan de toename van het gebruik van *confinement* door de gewapende groeperingen en gedwongen ontheemding. Ook maakten de gewapende groeperingen meer gebruik van sociale controle om de lokale bevolking aan zich te binden en ook het aantal rekruteringen van minderjarigen nam tijdens de pandemie toe.

Gewapende groeperingen handelen ook steeds minder volgens een politieke ideologie, maar laten zich vooral leiden door winstbejag via de illegale economieën. Ze werken vaker via een horizontale organisatiestructuur en lokale afdelingen. Dit maakt een inschatting van hun gedrag moeilijker aangezien gedrag alsook allianties of vijandschappen met andere groeperingen kunnen verschillen al naargelang het gebied. Daarnaast doen ze ook steeds meer beroep op huurmoordenaars waardoor het moeilijker is de verantwoordelijken van de aanslagen en moorden aan te wijzen.

Tussen 2017 en 2021 concentreerde 74 % van de gewapende acties en confrontaties van de gewapende groeperingen zich in vijf departementen: Norte de Santander, Arauca, Antioquia, Cauca en Nariño. In 2018 ging het nog om 64 % van de gewapende acties en in 2021 steeg dit tot 77 %, voor deze vijf departementen. Daarnaast zijn er een aantal regio's waar de veiligheidsomstandigheden tijdens de afgelopen referentieperiode verslechterden. Dit is onder andere het geval in regio's zoals Chocó, Putumayo en Valle del Cauca, waar de gewapende acties toenamen. Eveneens kon voor 2021 en de eerste helft van 2022 worden vastgesteld dat het geweld door niet-statelijke gewapende groeperingen en criminele organisaties, net zoals in voorgaande jaren, vooral de mensen in afgelegen rurale gebieden treft waar ook een beperkte aanwezigheid van de staat is en waar het multidimensionale armoedecijfer meestal hoger is. In deze gebieden zijn de meerderheid van de inwoners van inheemse origine, Afro-afstammelingen en boeren. Het geweld en de gevolgen ervan zijn ook aanwezig in stedelijke gebieden zoals Buenaventura, Cali en Quibdó of in gemeentelijke hoofdsteden zoals Santander de Quilichao in het departement Cauca. Het risico voor de plaatselijke bevolking stijgt ook volgens de verschillende geraadpleegde bronnen in die gebieden waar zich een territoriaal geschil afspeelt tussen verschillende gewapende groeperingen. Op die plaatsen waar een gewapende groepering exclusieve invloed heeft is het geweld ten aanzien van de plaatselijke bevolking beduidend lager.

Colombia werd tijdens de afgelopen referentieperiode ook nog steeds geconfronteerd met een hoge instroom van Venezolaanse migranten. Hoewel de Colombiaanse autoriteiten een duidelijk kader ontwikkelden voor het aanvragen van een verblijfsvergunning, stelt de instroom van de vluchtelingen de maatschappij voor bijkomende uitdagingen. Uit een recent ICG-rapport blijkt ook dat de Venezolanen zich in Colombia vaak in een precare situatie bevinden en hierdoor een makkelijk doelwit zijn voor rekrutering en uitbuiting door de verschillende gewapende groeperingen.

Bijlagen

Bijlage 1: Kaart van Colombia²¹¹

²¹¹ HRW, 20/09/2019, [url](#)

Bijlage 2: Impact van het geweld Index OHCHR²¹²

VII. ANEXO - Índice de impacto de violencia

	MUNICIPIO	DEPARTAMENTO	INDICE ONU DDHH
1	SAN ANDRÉS DE TUMACO	NARIÑO	CRÍTICO
2	ARGELIA	CAUCA	CRÍTICO
3	ROBERTO PAYÁN	NARIÑO	CRÍTICO
4	BUENAVENTURA	VALLE DEL CAUCA	MUY ALTO
5	SANTANDER DE QUILICHAO	CAUCA	MUY ALTO
6	TULUÁ	VALLE DEL CAUCA	MUY ALTO
7	PUERTO LEGUIZAMO	PUTUMAYO	MUY ALTO
8	MURINDÓ	ANTIOQUIA	MUY ALTO
9	BAJO BAUDÓ	CHOCÓ	MUY ALTO
10	MEDIO SAN JUAN	CHOCÓ	MUY ALTO
11	BUENOS AIRES	CAUCA	MUY ALTO
12	CALI	VALLE DEL CAUCA	MUY ALTO
13	EL CHARCO	NARIÑO	MUY ALTO
14	DABEIBA	ANTIOQUIA	MUY ALTO
15	ITUANGO	ANTIOQUIA	MUY ALTO
16	QUIBDÓ	CHOCÓ	MUY ALTO
17	BAGADÓ	CHOCÓ	MUY ALTO
18	BOJAYÁ	CHOCÓ	MUY ALTO
19	NUQUÍ	CHOCÓ	MUY ALTO
20	CARTAGENA DEL CHAIRÁ	CAQUETÁ	MUY ALTO
21	POPAYÁN	CAUCA	MUY ALTO
22	JAMBALÓ	CAUCA	MUY ALTO
23	EL TAMBO	CAUCA	MUY ALTO
24	ORITO	PUTUMAYO	MUY ALTO
25	LEIVA	NARIÑO	MUY ALTO
26	MAGŪÍ	NARIÑO	MUY ALTO
27	MOSQUERA	NARIÑO	MUY ALTO

²¹² OHCHR, 26/07/2022, [url](#)

	MUNICIPIO	DEPARTAMENTO	INDICE ONU DDHH
28	OLAYA HERRERA	NARIÑO	MUY ALTO
29	SAN JOSÉ DEL GUAVIARE	GUAVIARE	MUY ALTO
30	CÁCERES	ANTIOQUIA	MUY ALTO
31	ANDES	ANTIOQUIA	MUY ALTO
32	ALTO BAUDÓ	CHOCÓ	MUY ALTO
33	EL LITORAL DEL SAN JUAN	CHOCÓ	MUY ALTO
34	NÓVITA	CHOCÓ	MUY ALTO
35	SAN JOSÉ DE CÚCUTA	NORTE DE SANTANDER	MUY ALTO
36	TIBÚ	NORTE DE SANTANDER	MUY ALTO
37	LA MONTAÑITA	CAQUETÁ	ALTO
38	SAN JOSÉ DEL FRAGUA	CAQUETÁ	ALTO
39	SAN VICENTE DEL CAGUÁN	CAQUETÁ	ALTO
40	BALBOA	CAUCA	ALTO
41	CAJIBÍO	CAUCA	ALTO
42	CALDONO	CAUCA	ALTO
43	CORINTO	CAUCA	ALTO
44	MIRANDA	CAUCA	ALTO
45	GUAPI	CAUCA	ALTO
46	GUADALAJARA DE BUGA	VALLE DEL CAUCA	ALTO
47	JAMUNDÍ	VALLE DEL CAUCA	ALTO
48	RICAUARTE	NARIÑO	ALTO
49	BARBACOAS	NARIÑO	ALTO
50	LA TOLA	NARIÑO	ALTO
51	PUEBLO RICO	RISARALDA	ALTO
52	MEDELLÍN	ANTIOQUIA	ALTO
53	BETANIA	ANTIOQUIA	ALTO
54	AMALFI	ANTIOQUIA	ALTO
55	TARAZÁ	ANTIOQUIA	ALTO
56	SAN ANDRÉS DE CUERQUÍA	ANTIOQUIA	ALTO

	MUNICIPIO	DEPARTAMENTO	INDICE ONU DDHH
57	FRONTINO	ANTIOQUIA	ALTO
58	ACANDÍ	CHOCÓ	ALTO
59	EL CARMEN DE ATRATO	CHOCÓ	ALTO
60	ISTMINA	CHOCÓ	ALTO
61	LLORÓ	CHOCÓ	ALTO
62	MEDIO ATRATO	CHOCÓ	ALTO
63	TIERRALTA	CÓRDOBA	ALTO
64	MONTECRISTO	BOLÍVAR	ALTO
65	MAICAO	LA GUAJIRA	ALTO
66	SANTA MARTA	MAGDALENA	ALTO
67	SARAVENA	ARAUCA	ALTO
68	OCAÑA	NORTE DE SANTANDER	ALTO
69	LA MACARENA	META	ALTO
70	FLORENCIA	CAQUETÁ	ALTO
71	EL PAUJÍL	CAQUETÁ	ALTO
72	MORELIA	CAQUETÁ	ALTO
73	CALOTO	CAUCA	ALTO
74	FLORENCIA	CAUCA	ALTO
75	INZÁ	CAUCA	ALTO
76	LA VEGA	CAUCA	ALTO
77	MORALES	CAUCA	ALTO
78	PIAMONTE	CAUCA	ALTO
79	SUÁREZ	CAUCA	ALTO
80	TIMBIQUÍ	CAUCA	ALTO
81	CARTAGO	VALLE DEL CAUCA	ALTO
82	FLORIDA	VALLE DEL CAUCA	ALTO
83	ALCALÁ	VALLE DEL CAUCA	ALTO
84	RESTREPO	VALLE DEL CAUCA	ALTO
85	SAN PEDRO	VALLE DEL CAUCA	ALTO

	MUNICIPIO	DEPARTAMENTO	INDICE ONU DDHH
86	SAN MIGUEL	PUTUMAYO	ALTO
87	PUERTO ASÍS	PUTUMAYO	ALTO
88	SAMANIEGO	NARIÑO	ALTO
89	MALLAMA	NARIÑO	ALTO
90	LA FLORIDA	NARIÑO	ALTO
91	CUMBITARA	NARIÑO	ALTO
92	LOS ANDES	NARIÑO	ALTO
93	POLICARPA	NARIÑO	ALTO
94	SANTA BÁRBARA	NARIÑO	ALTO
95	SÁCAMA	CASANARE	ALTO
96	CALAMAR	GUAVIARE	ALTO
97	AGUADAS	CALDAS	ALTO
98	ARMENIA	QUINDIO	ALTO
99	CIRCASIA	QUINDIO	ALTO
100	PEREIRA	RISARALDA	ALTO
101	CIUDAD BOLÍVAR	ANTIOQUIA	ALTO
102	BRICEÑO	ANTIOQUIA	ALTO
103	BELLO	ANTIOQUIA	ALTO
104	ANORÍ	ANTIOQUIA	ALTO
105	ZARAGOZA	ANTIOQUIA	ALTO
106	YOLOMBÓ	ANTIOQUIA	ALTO
107	TURBO	ANTIOQUIA	ALTO
108	SONSÓN	ANTIOQUIA	ALTO
109	SEGOVIA	ANTIOQUIA	ALTO
110	CAUCASIA	ANTIOQUIA	ALTO
111	CAÑASGORDAS	ANTIOQUIA	ALTO
112	SAN RAFAEL	ANTIOQUIA	ALTO
113	PEQUE	ANTIOQUIA	ALTO
114	VIGÍA DEL FUERTE	ANTIOQUIA	ALTO

	MUNICIPIO	DEPARTAMENTO	INDICE ONU DDHH
115	APARTADÓ	ANTIOQUIA	ALTO
116	CARMEN DEL DARIÉN	CHOCÓ	ALTO
117	TADÓ	CHOCÓ	ALTO
118	LA APARTADA	CÓRDOBA	ALTO
119	SAN JOSÉ DE URÉ	CÓRDOBA	ALTO
120	PUERTO LIBERTADOR	CÓRDOBA	ALTO
121	BARRANQUILLA	ATLÁNTICO	ALTO
122	SABANALARGA	ATLÁNTICO	ALTO
123	MORALES	BOLÍVAR	ALTO
124	RÍO VIEJO	BOLÍVAR	ALTO
125	PAILITAS	CESAR	ALTO
126	URIBIA	LA GUAJIRA	ALTO
127	PUIÑO DEL CARMEN	MAGDALENA	ALTO
128	ARACATACA	MAGDALENA	ALTO
129	ARAUCA	ARAUCA	ALTO
130	PUERTO RONDÓN	ARAUCA	ALTO
131	CRAVO NORTE	ARAUCA	ALTO
132	FORTUL	ARAUCA	ALTO
133	TAME	ARAUCA	ALTO
134	ÁBREGO	NORTE DE SANTANDER	ALTO
135	HACARÍ	NORTE DE SANTANDER	ALTO
136	SAN CALIXTO	NORTE DE SANTANDER	ALTO
137	SARDINATA	NORTE DE SANTANDER	ALTO
138	CONVENCIÓN	NORTE DE SANTANDER	ALTO
139	EL CARMEN	NORTE DE SANTANDER	ALTO
140	TEORAMA	NORTE DE SANTANDER	ALTO
141	VILLAVICENCIO	META	ALTO
142	MESETAS	META	ALTO
143	PUERTO CONCORDIA	META	ALTO

	MUNICIPIO	DEPARTAMENTO	INDICE ONU DDHH
144	NEIVA	HUILA	ALTO
145	ISNOS	HUILA	ALTO
146	LA PLATA	HUILA	ALTO
147	PITALITO	HUILA	ALTO
148	CAMPOALEGRE	HUILA	ALTO
149	ALGECIRAS	HUILA	ALTO
150	PUERTO WILCHES	SANTANDER	ALTO
151	BOLÍVAR	SANTANDER	ALTO
152	BUCARAMANGA	SANTANDER	ALTO
153	AMBALEMA	TOLIMA	ALTO
154	DOLORES	TOLIMA	ALTO
155	ESPINAL	TOLIMA	ALTO
156	SOACHA	CUNDINAMARCA	ALTO

Bibliografie

Rechtstreekse contacten

Dickinson E., Senior onderzoeker Colombia voor International Crisis Group, e-mail, 13/06/2022, edickinson@crisisgroup.org

Dickinson E., Senior onderzoeker Colombia voor International Crisis Group, videogesprek, 31/03/2022

Geschreven en audiovisuele bronnen

Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED), *Colombia Mid-Year update*, 08/2022, <https://acleddata.com/10-conflicts-to-worry-about-in-2022/colombia/mid-year-update/> [geraadpleegd op 02/09/2022]

AFP, *Army taking on gangs in Colombia's biggest port*, 06/09/2022, <https://www.france24.com/en/live-news/20220906-army-taking-on-gangs-in-colombia-s-biggest-port> [geraadpleegd op 06/09/2022]

Alcaldía de Bogotá, *En primer semestre de 2022, Bogotá tuvo el menor número de homicidios en 20 años*, 06/07/2022, <https://bogota.gov.co/mi-ciudad/seguridad/en-2022-bogota-tuvo-el-menor-numero-de-homicidios-de-ultimos-20-anos> [geraadpleegd op 27/09/2022]

Al Jazeera, *Colombia sees surge in mass killings in 2020: UN*, 02/10/2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/2/colombia-sees-surge-in-mass-killings-in-2020-un> [geraadpleegd op 09/06/2021]

Americas Society, Council of the Americas (AS/COA), *Explainer: Colombia's Special Jurisdiction for Peace (JEP)*, 03/08/2018, <https://www.as-coa.org/articles/explainer-colombias-special-jurisdiction-peace-jep> [geraadpleegd op 29/06/2020]

Amnesty International (AI), *Colombia 2017/2018*, 2018, <https://www.amnesty.org/en/countries/americas/colombia/report-colombia/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Atlantic Council (Marczak J., Hernandez C.), *Colombia's national strike: Overview of the situation and strategies moving forward*, 06/2021, <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2021/06/Spotlight-Colombias-National-Strike-final.pdf> [geraadpleegd op 28/06/2021]

Central Intelligence Agency (CIA), *the world factbook; Colombia*, 04/08/2020, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html> [geraadpleegd op 18/08/2020]

Centro de Investigación y Educación Popular (CINEP), *Líderes sociales, blanco de violencia en cuarentena*, 07/05/2020, <https://www.cinep.org.co/Home2/component/k2/789-lideres-sociales-blanco-de-violencia-en-cuarentena.html> [geraadpleegd op 18/06/2020]

Centro de Recursos para el Análisis de Conflictos (CERAC), *Segundo cese el fuego unilateral del ELN en 2022*, 02/06/2022, <http://www.blog.cerac.org.co/> [geraadpleegd op 25/06/2022]

CNN, *Colombia and Venezuela reestablish diplomatic relations*, 29/08/2022, <https://edition.cnn.com/2022/08/29/americas/colombia-and-venezuela-reestablish-diplomatic-relations-intl-latam/index.html> [geraadpleegd op 06/09/2022]

Colombia Calling with Richard McColl, *316: The problem with Cauca, Colombia* [podcast], 03/2020, <https://soundcloud.com/colombiacalling/316-the-problem-with-cauca> [geraadpleegd op 18/06/2020]

Colombian Organized Crime Observatory (OCCO) (Charles M.), *La niñez reclutada. La participación de niños, niñas y adolescentes en el crimen organizado y conflict después del Acuerdo de Paz*, 02/2022, p.79, https://www.urosario.edu.co/Documentos/Facultad-de-Estudios-Internacionales-Politicos-y-U/OCCO/DOCUMENTOS_OCCO_4_La_ninez_reclutada.pdf [geraadpleegd 22/09/2022]

Colombia Peace - Washington Office on Latin America (WOLA), *Disarmament, Demobilization, and Reintegration*, 14/05/2020 [last update], <https://colombiapace.org/disarmament-demobilization-and-reintegration/> [geraadpleegd op 22/06/2020]

Colombia Risk Analysis, *Implementation of the Peace agreement under Petro*, 08/2022, https://mcusercontent.com/ec9dfe3030795aea9dd7ee1b6/files/79061009-ab0b-54d7-c3e3-48504b1a694c/Special_Report_Implementation_of_the_Peace_Agreement_under_Petro.pdf [geraadpleegd op 19/08/2022]

Council on Foreign Relations (CFR), *Colombia's Civil Conflict*, 11/01/2017, <https://www.cfr.org/background/colombias-civil-conflict> [geraadpleegd op 29/06/2020]

EFE, *Massacre in Nariño: three indigenous people killed and several wounded – Other Cities – Colombia*, 04/07/2022, <https://agencyefe.com/2022/07/04/massacre-in-narino-three-indigenous-people-killed-and-several-wounded-other-cities-colombia/> [geraadpleegd op 18/07/2022]

El Colombiano, *¿Plan pistola? Clan del Golfo ha matado a 6 policías en Antioquia en 68 días*, 12/07/2022, <https://www.elcolombiano.com/antioquia/ataques-del-clan-del-golfo-a-las-autoridades-han-dejado-seis-policias-muertos-en-68-dias-AI18012031> [geraadpleegd op 18/07/2022]

El Congreso de Colombia, *Ley No.1908 9 July 2018*, 09/07/2018, p.1, <https://dapre.presidencia.gov.co/normativa/normativa/LEY%201908%20DEL%209%20DE%20JULIO%20DE%202018.pdf> [geraadpleegd op 06/09/2022]

El Espectador, *¿Qué son los Comandos de la Frontera?*, 17/04/2022, <https://www.elespectador.com/colombia-20/conflicto/comandos-de-frontera-los-disidentes-de-las-farc-en-el-putumayo/> [geraadpleegd op 28/06/2022]

El Espectador, *Dos comuneros indígenas fueron asesinados en Santander de Quilichao, Cauca*, 05/07/2022, <https://www.elespectador.com/colombia/mas-regiones/dos-comuneros-indigenas-fueron-asesinados-en-santander-de-quilichao-cauca/> [geraadpleegd op 18/07/2022]

El Espectador, *Eln se va en contra de la propuesta de "paz total" de Petro*, 05/09/2022, <https://www.elespectador.com/politica/eln-se-va-en-contra-de-la-propuesta-de-paz-total-de-petro/> [geraadpleegd op 06/09/2022]

El Espectador, *La masacre de policías en Huila hace urgente la paz*, 05/09/2022, <https://www.elespectador.com/opinion/editorial/la-masacre-de-policias-en-huila-hace-urgente-la-paz/> [geraadpleegd op 06/09/2022]

El Espectador, *Panfleto del Clan del Golfo desmiente que haya cese al fuego desde el 7 de Agosto*, 22/07/2022, <https://www.elespectador.com/judicial/panfleto-del-clan-del-golfo-desmiente-que-haya-cese-al-fuego-desde-el-7-de-agosto/> [geraadpleegd op 25/07/2022]

El País, *Tasa de homicidios en Cali se redujo en un 23,5% durante el primer semestre del 2022*, 05/07/2022, <https://www.elpais.com.co/california/tasa-de-homicidios-en-se-redujo-en-un-23-5-durante-el-primer-semestre-del-2022.html> [geraadpleegd op 27/09/2022]

El País, *La "paz total" de Petro también pasa por Venezuela y Cuba*, 15/08/2022, <https://elpais.com/america-colombia/2022-08-15/la-paz-total-de-petro-tambien-pasa-por-venezuela-y-cuba.html> [geraadpleegd op 05/09/2022]

European Journal of International Law (EJIL), *Challenges in Assessing Colombia's 'Post Conflict': A follow-up*, 27/06/2022, <https://www.ejiltalk.org/challenges-in-assessing-colombias-post-conflict-a-follow-up/> [geraadpleegd op 28/06/2022]

Fiduprevisora, s.d., https://www.fiduprevisora.com.co/wp-content/uploads/2021/06/ANEXO-No.-20-SUBREGIONES-MUNICIPIOS-PDET_CA_11_2021.pdf [geraadpleegd op 19/08/2022]

Fundación Ideas para la Paz (FIP), *Informe : Ni paz ni guerra: inseguridad y violencia en el gobierno Duque*, 14/05/2022, p. 25, https://storage.ideaspaz.org/documents/FIP_Infome_NiPazNiGuerra.pdf [geraadpleegd op 17/06/2022]

Fundación Paz y Reconciliación (PARES), *Security in times of pandemic*, 08/10/2020, <https://pares.com.co/2020/10/08/security-in-times-of-pandemic/> [geraadpleegd op 19/05/2021]

- Futuros Urbanos, *Panorama del sicariato en las principales ciudades del país*, 08/2022, <https://futurosurbanos.com/wp-content/uploads/2022/08/4.-Informe-Sicariato.pdf> [geraadpleegd op 12/09/2022]
- Global Witness, *Global Witness reports 227 land and environmental activists murdered in a single year, the worst figure on record*, 13/09/2021, <https://www.globalwitness.org/en/press-releases/global-witness-reports-227-land-and-environmental-activists-murdered-single-year-worst-figure-record/> [geraadpleegd op 16/06/2022]
- Human Rights Watch (HRW), *World Report 2015: Colombia*, 2015, <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/colombia> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *Colombia: Events of 2016, 2017*, <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/colombia> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *Does the FARC still exist? Challenges in Assessing Colombia's 'Post Conflict' under International Humanitarian Law*, 22/10/2020, <https://www.hrw.org/news/2020/10/22/does-farc-still-exist-challenges-assessing-colombias-post-conflict-under> [geraadpleegd op 21/06/2021]
- Human Rights Watch (HRW), *Colombia/Venezuela: Border Area Abuses by Armed Groups*, 28/03/2022, <https://www.hrw.org/news/2022/03/28/colombia/venezuela-border-area-abuses-armed-groups> [geraadpleegd op 05/09/2022]
- Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), *Cifras De La Violencia En Las Regiones 2021*, 01/2022, <https://indepaz.org.co/wp-content/uploads/2022/01/INFORME-FINAL-2021.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), *Cifras durante el gobierno de Iván Duque – balance de la violencia en cifras*, 02/08/2022, <https://indepaz.org.co/cifras-durante-el-gobierno-de-ivan-duque-balance-de-la-violencia-en-cifras/> [geraadpleegd op 22/08/2022]
- Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), *Los focos del conflicto en Colombia – informe sobre presencia de grupos armados*, 04/10/2021, p.28, <https://indepaz.org.co/los-focos-del-conflicto-en-colombia/> [geraadpleegd op 05/09/2022]
- Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), *Masacres en Colombia durante el 2020, 2021 y 2022*, 05/06/2022, <https://indepaz.org.co/informe-de-masacres-en-colombia-durante-el-2020-2021/> [geraadpleegd op 16/06/2022]
- Infobae, *Colombia registró en 2021 la tasa de homicidios más alta de los últimos siete años*, 09/02/2022, <https://www.infobae.com/america/colombia/2022/01/09/colombia-registro-en-2021-la-tasa-de-homicidios-mas-alta-de-los-ultimos-siete-anos/> [geraadpleegd op 16/06/2022]
- Infobae, *The Colombian cities that are among the most dangerous in the world*, 11/04/2022, <https://www.infobae.com/en/2022/04/11/the-colombian-cities-that-are-among-the-most-dangerous-in-the-world/> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- InSight Crime, *Border Command*, 11/06/2022, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/border-command/> [geraadpleegd op 28/06/2022]
- InSight Crime, *Colombia's Truth Commission Signposts Road to Peace for President-Elect to Follow*, 12/07/2022, <https://insightcrime.org/news/questions-unanswered-truth-commission-report-colombia/> [geraadpleegd op 14/07/2022]
- InSight Crime, *Colombia's Truth Commission Signposts Road to Peace for President-Elect to Follow*, 12/07/2022, <https://insightcrime.org/news/questions-unanswered-truth-commission-report-colombia/> [geraadpleegd op 14/07/2022]
- InSight Crime, *ELN*, 11/01/2022, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/el-n-profile/> [geraadpleegd op 05/09/2022]
- InSight Crime, *FARC Dissidents Patrol Streets in Broad Daylight on Colombia-Venezuela Border*, 21/07/2022, <https://insightcrime.org/news/tibu-colombia-farc-dissidents-patrol-streets-broad-daylight/> [geraadpleegd op 25/07/2022]
- InSight Crime, *What Will Gabino's Departure Mean for the ELN?*, 24/06/2022, <https://insightcrime.org/news/what-will-gabino-retirement-mean-for-el-n/> [geraadpleegd op 05/09/2022]

- InSight Crime, *Why Does Latin America Dominate the World's Most Violent Cities List?*, 24/03/2022, <https://insightcrime.org/news/latin-america-stranglehold-world-most-violent-cities-list/> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- InSight Crime, *Why Were Six Ex-FARC Mafia Leaders Killed in the Last Year?*, 27/06/2022, <https://insightcrime.org/news/why-were-six-ex-farc-mafia-leaders-killed-last-year/> [geraadpleegd op 28/06/2022]
- InSight Crime, *Will Death of Iván Mordisco Prove the Final Blow to FARC Dissidents in Colombia?*, 15/07/2022, <https://insightcrime.org/news/farc-dissidents-splinter-death-ivan-mordisco-colombia/> [geraadpleegd op 18/07/2022]
- Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Country Profile Colombia 2021*, 19/05/2022, <https://www.internal-displacement.org/countries/colombia> [geraadpleegd op 28/07/2022]
- International Committee of Red Cross (ICRC), *Colombia: humanitarian challenges 2022*, 23/03/2022, <https://www.icrc.org/en/document/colombia-humanitarian-challenges-2022-ihl> [geraadpleegd op 28/06/2022]
- International Committee of The red Cross (ICRC), *Situación en América Latina*, 30/08/2022, <https://www.icrc.org/es/campaign/america-latina-2022-dia-personas-desaparecidas-playing-for-change/#group-section-America-Latina-qKEzFGqT2c> [geraadpleegd op 01/09/2022]
- International Crisis Group (ICG), *Hard Times in a Safe Haven: Protecting Venezuelan Migrants in Colombia*, 09/08/2022, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia-venezuela/hard-times-safe-haven-protecting-venezuelan> [geraadpleegd op 13/09/2022]
- International Crisis Group (ICG), *The Missing Peace: Colombia's New Government and Last Guerrillas*, 12/07/2018, [The Missing Peace: Colombia's New Government and Last Guerrillas | Crisis Group](https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia-venezuela/hard-times-safe-haven-protecting-venezuelan) [geraadpleegd op 15/09/2022]
- International Institute for Strategic Studies (IISS), *Peace and security in Bogota*, 30/07/2018, <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2018/07/peace-and-security-in-bogota> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Kroc Institute for International Peace Studies, *Executive Summary, Five Years After the Signing of the Colombian Final Agreement: Reflections from Implementation Monitoring*, 02/06/2022, <https://curate.nd.edu/show/0z708w35p43> [geraadpleegd op 18/07/2022]
- Kroc Institute for International Peace, *Five Years of Peace Agreement Implementation in Colombia: Achievements, Challenges, and Opportunities to Increase Implementation Levels*, 03/12/2021, <https://curate.nd.edu/show/0c483j36025> [geraadpleegd op 18/07/2022]
- Ministerie Buitenlandse Zaken - Nederland, *Algemeen Ambtsbericht Colombia (maart 2022)*, 28/03/2022, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2022/03/28/algemeen-ambtsbericht-colombia-maart-2022> [geraadpleegd op 19/08/2022]
- Misión de Observación Electoral (MOE), *Noveno informe preelectoral de violencia contra líderes políticos, sociales y comunales: La violencia contra líderes políticos, sociales y comunales durante el calendario electoral nacional 2022 (13 de marzo 2021 – 13 de junio 2022)*, 06/2022, <https://www.moe.org.co/wp-content/uploads/2022/06/Noveno-informe-preelectoral-de-violencia-2.pdf> [geraadpleegd op 02/09/2022]
- Presidencia de la República - Colombia, *Declaración del Presidente Iván Duque sobre la entrega a migrantes venezolanos de un millón de tarjetas a través del Estatuto Temporal de Protección*, 01/06/2022, <https://idm.presidencia.gov.co/prensa/Paginas/Declaracion-del-Presidente-Ivan-Duque-sobre-la-entrega-a-migrantes-venezola-220601.aspx> [geraadpleegd op 13/09/2022]
- Prospect magazine, *Colombia's violent struggle for lasting peace*, 16/06/2022, <https://www.prospectmagazine.co.uk/essays/colombias-violent-struggle-for-lasting-peace> [geraadpleegd op 17/06/2022]
- Regional Inter-Agency Coordination Platform, *Refugiados y migrantes Venezolanos en la región*, 05/08/2022, <https://www.r4v.info/es/refugiadosymigrantes> [geraadpleegd op 12/09/2022]
- Reuters, *Colombia's FARC party changes name to Comunes*, 24/01/2021, <https://www.reuters.com/article/us-colombia-farc-idUSKBN29T0SF> [geraadpleegd op 13/09/2022]

- Stanford University, *Mapping Militant Organizations. "Bandas Criminales."*, 08/2019, <https://stanford.app.box.com/s/z912bpxid3lxav9afnopi4fuzjdubqc2> [geraadpleegd op 15/09/2022]
- The City Paper Bogota, *Maduro silent on fate of ex-FARC's Iván Márquez*, 10/07/2022, <https://thecitypaperbogota.com/news/maduro-silent-on-fate-of-ex-farcs-ivan-marquez/> [geraadpleegd op 14/07/2022]
- The New York Times (NYT) (Turkewitz J.), *Deep in Colombia, Rebels and Soldiers Fight for the Same Prize: Drugs*, 20/04/2022, <https://www.nytimes.com/2022/04/20/world/americas/colombia-comandos-armed-groups.html> [geraadpleegd op 28/06/2022]
- The New York Times (NYT) (Turkewitz J.), *Gustavo Petro wins the Colombian election, becoming the country's first leftist president*, 19/06/2022, https://www.nytimes.com/live/2022/06/19/world/colombia-election-results?action=click&pgtype=Article&module=&state=default&region=footer&context=breakout_link_back_to_briefing#gustavo-petro-colombia-election [geraadpleegd op 13/09/2022]
- United Nations Security Council (UNSC), *United Nations Verification Mission in Colombia*, 28/03/2022, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2022_267.pdf [geraadpleegd op 28/03/2022]
- Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas (UARIV), *Víctimas conflicto armado*, 12/09/2022 [last update], <https://www.unidadvictimas.gov.co/es/registro-unico-de-victimas-ruv/37394> [geraadpleegd op 12/09/2022]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Colombia en breve*, 12/05/2021, <https://www.co.undp.org/content/colombia/es/home/Infopais.html> [geraadpleegd op 22/07/2021]
- United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Colombia (A/HRC/49/19)*, 08/03/2022, p.7, <https://reliefweb.int/report/colombia/report-united-nations-high-commissioner-human-rights-situation-human-rights-0> [geraadpleegd op 07/06/2022]
- United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Violencia Territorial en Colombia: Recomendaciones para el Nuevo Gobierno*, 26/07/2022, p.15, <https://www.ohchr.org/es/documents/country-reports/violencia-territorial-en-colombia> [geraadpleegd op 19/08/2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Confinamientos - Enero a junio 2022*, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94394> [geraadpleegd op 28/07/2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Confinements in Colombia - January to March 2022*, 03/05/2022, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/92850> [geraadpleegd op 28/07/2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Desplazamientos Masivos - Enero a junio 2022*, 30/06/2022, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94393> [geraadpleegd op 28/07/2022]
- United Nations Mission in Colombia, *The UN mission finalizes activities of neutralization of the FARC-EP armament*, 22/09/2017, <https://unmc.unmissions.org/en/un-mission-finalizes-activities-neutralization-farc-ep-armament> [geraadpleegd op 22/06/2020]
- United Nations Security Council (UNSC), *United Nations Verification Mission in Colombia, Report of the Secretary-General*, 27/06/2022, <https://colombia.unmissions.org/sites/default/files/n2238676.pdf> [geraadpleegd op 14/07/2022]
- United States Department of State (USDOS), *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Colombia*, 13/03/2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2004198.html> [geraadpleegd op 09/08/2019]
- Washington Office on Latin America (WOLA) (Bocanumenth M.), *Victim Seats in Congress Could Help Advance Peace in Colombia*, 11/03/2022, <https://www.wola.org/analysis/victim-seats-in-congress-could-help-advance-peace-in-colombia/> [geraadpleegd op 28/06/2022]
- Washington Office on Latin America (WOLA) (Isacson A.), *A Long Way to Go: Implementing Colombia's peace accord after five years*, 23/11/2021, <https://www.wola.org/analysis/a-long-way-to-go-implementing-colombias-peace-accord-after-five-years/> [geraadpleegd op 19/08/2022]

Washington Office on Latin America (WOLA), *What we know about the March 28, 2022 military raid in Putumayo, Colombia*, 14/04/2022, <https://colombiapace.org/what-we-know-about-the-march-28-2022-military-raid-in-putumayo-colombia/> [geraadpleegd op 28/06/2022]

World Bank, *Colombia overview*, 24/03/2021, <https://www.worldbank.org/en/country/colombia/overview> [geraadpleegd op 28/06/2021]

World Bank, *Homicidios intencionales (por cada 100.000 habitantes) – Colombia, 2022*, <https://datos.bancomundial.org/indicador/VC.IHR.PSRC.P5?locations=CO> [geraadpleegd op 16/06/2022]